

Täysistunto

Keskiviikko 16.12.2020 klo 9.59—20.32

2.7. Pääluokka 27 Puolustusministeriön hallinnonala

Puhemies Anu Vehviläinen: Esitellään puolustusministeriön hallinnonala koskeva pääluokka 27.

Pääluokan yleiskeskusteluun varataan tässä vaiheessa 1,5 tuntia.

Jaoston puheenjohtaja, edustaja Vähämäki.

Keskustelu

17.33 Ville Vähämäki ps (esittelypuheenvuoro): Kunnioitettu puhemies! Esittelen nyt hallintojaoston puheenjohtajana puolustuksen hallinnonalan osuuden budjettimietinnöstä. Pääluokassa 27 on kaksi kokonaisuutta: Puolustusvoimien toimintamenot sisältäen henkilöstö- ja kiinteistömenot ja toisaalta sitten Puolustusvoimien aselajikohtaiset hankinnat omilla momenteillaan. Keskeinen mietinnön sisältö liittyy HX-hankintaan, jonka mietintö käytännössä aktivoi. Valiokunta toteaa, että hallinnonalan budjettiesitys on kehittynyt melko yleiseen suuntaan etenkin hankintamenomomenttien osalta. Toisaalta näiden hankintojen yksityiskohtaisia hintatietoja ei voi jatkossakaan avata julkisesti. Eduskunnalle olisi esitettävä nykyistä yksityiskohtaisempaa tietoa päätöksenteon pohjaksi. HX-hankintamomenttia ja siitä hankinnasta saatua tietoa valiokunta pitää askelena oikeaan suuntaan.

Käyn nämä kokonaisuudet nyt lyhyesti läpi.

Ensinnäkin puolustushallinnon toimintamenoihin esitetään 1 708 miljoonaa enemmän kuin kuluvan vuoden budjetissa. Ensi vuodelle ehdotus on siis 4 880 miljoonaa. Lisäys johduu pääosin HX-hankkeesta.

Hallitusohjelman linjauksen mukaisesti Puolustusvoimien henkilöstöä lisätään 100 hengellä kehyskauden aikana. Sopimussotilaitten palkkaamiseen esitetään 4,4 miljoonan lisäys, jolla päästään yli 400 henkilötyövuoteen. Huolimatta henkilöstölisäyksistä valiokunta kiinnittää huomiota henkilöstön jaksamiseen. Etenkin lakisääteisissä tehtävissä on tapahtunut muutoksia, ja myöskin kansainvälinen toiminta on kasvanut. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että 2021 valmistuva uusi puolustuselonteko linjaisi myös henkilöstöstä ja henkilötyövuosista. Ensi vuonna henkilöstö on noin 2 108 henkilötyövuotta. Poikkeusolojen ja epidemian vallitessa valiokunta pitää todella onnistuneina Puolustusvoimien toimia epidemian leviämisen ehkäisemiseksi, ja 2+2+2-koulutusmallin koulutustuloksia pidetään hyvänä.

Valiokunta lisää 200 000 Kauhavan lentokentällä ensi vuonna tapahtuvaan Ilmavoimien lentotoimintaan.

Hankintamenomomentin osalta valiokunta toteaa, että Laivue 2020- sekä HX-hanke eivät ole haitanneet Maavoimien tasapainoista kehittymistä. Hankintamenomomentille esitetään 783 miljoonaa sekä tehdään uusi tilausvaltuus, joka on noin 881 miljoonaa, josta

Budjetin alikohta PTK 167/2020 vp

ensi vuoden osuus on noin 167 miljoonaa. Toimintamenoihin esitetään myös toinen uusi tilausvaltuus, noin 153 miljoonaa, ja tämä kolmas uusi valtuus on HX-hankinta.

Valiokunta nostaa kotimaisen puolustusteollisuuden keskeisyyden, ja hankintojen tulisi kohdistua kotimaahan aina, kun mahdollista. Kotimaisen puolustusteollisuuden vientiä ja kansainvälistymistä olisi edistettävä.

Ja sitten HX-hankintaan.

Osana budjettia päätetään monitoimihävittäjien hankinnasta. Vuonna 2020 hankkeeseen myönnettiin 20 miljoonaa ja nyt 580 miljoonaa kahdelle momentille hankkeen muihin kustannuksiin, ja itse monitoimihävittäjien hankintaan esitetään tilausvaltuus 9 400 miljoonaa, jolla hankitaan monitoimihävittäjät, siihen kuuluvat aseistukset sekä muut sopimukset, muun muassa osat. Ensi vuonna valtuudesta käytetään 900 miljoonaa. Esitetty kokonaiskustannus on vuoden 2021 hintatasossa, joka vastaa linjausta hankkeen enimmäiskustannuksista.

Hankinnassa käytetään niin sanottua kiinteähintaista kilpailutusta, design-to-cost, joka edellyttää, että hankinta budjetoidaan kokonaisuutena. Tällöin eduskunta tietää päätöksen yhteydessä hankinnan kokonaishinnan lukuun ottamatta indeksien muutoksesta tai valuuttojen vaihteluista tulevia kustannuksia. Tällä vältetään tilanne, johon eduskunta joutui 90-luvulla, kun hankinta tehtiin kahtena tilausvaltuutena ja tosiasiallisesti eduskunta sitoutui koko hankintaan jo ensimmäisessä vaiheessa.

Käyttökustannukset tulevat olemaan enintään kymmenesosan puolustusbudjetista. Sama on käytetty nykyisen kaluston ylläpitoon. Vuodesta 22 alkaen tälle momentille budjetoidaan indeksien tai valuuttojen muutoksesta aiheutuvat menot. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan täysin kiinteähintainen sopimus on osoittautunut epätaloudelliseksi. Hankinnan suunnittelukehys on hyvin etupainotteinen. Puolustusvoimien tulee maksaa ennakko- ja etappimaksuja. Näiden maksujen takeeksi toimittajilta tullaan edellyttämään vakuuksia.

Valiokunta katsoo saamansa selvityksen pohjalta, että hankinta, siihen tehty valtuudet ja kiinteähintainen kilpailutusmalli ovat tehtyjen linjausten mukaiset. Huolto- ja ylläpito-kyky täytyy olla kotimaassa koko käyttöajan ajan. Hankinnassa ja siihen liittyvissä sopimuksissa tulee käyttää [Puhemies koputtaa] kaikki mahdollisuudet teolliseen yhteistyöhön. Katsoimme myös, että VTV:n tulee jatkossakin selvittää hankkeen edistymistä.

Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle lisätään 200 000. [Puhemies koputtaa]

Ja aivan lopuksi valiokunta toteaa, että Suomen sotilaallinen puolustuskyky on kokonaisuus, jota kehitetään tasapainoisesti ja pitkäjänteisesti yli vaalikausien.

17.39 Puolustusministeri Antti Kaikkonen: Arvoisa puhemies! Ensin kiitos edustaja Vähämäelle hyvästä esittelystä.

Nykyisen hallituksen ohjelma lähtee siitä, että toimintaympäristön kehitystä vastaavan puolustuskyvyn ylläpito ja sen kehittämisedellytykset varmistetaan turvaamalla puolustushallinnolle riittävät resurssit. Resursoinnissa noudatetaan vuoden 2017 puolustusselonteon antamia suuntaviittoja. Vaalikauden ylittävät selonteon linjaukset on otettu huomioon vuosittaisissa talousarvioissa vuodesta 2018 alkaen, ja myös nyt esillä oleva vuoden 21 talousarvio noudattaa selontekoa.

Vuoden 21 talousarvioon esitetty 10 miljardin euron HX-rahoitus jakautuu 9,4 miljardin euron suuruiseen tilausvaltuuteen ja vajaan 0,6 miljardin euron suuruiseen tilausvaltuuden ulkopuoliseen rahoitukseen. HX-hankkeen hankintamenot ajoittuvat 12 vuodelle.

Budjetin alikohta PTK 167/2020 vp

Vuoden 21 määrärahatarve on yhteensä 1,48 miljardia euroa ilman arvonlisäveromenojen osuutta.

HX-hankinnan perusteet eivät ole muuttuneet, vaikka talousnäkymät ovat synkentyneet koronaepidemian seurauksena kuluvan vuoden aikana. Suomen puolustuskyvyn ensisijainen tehtävä on ehkäistä sotilaallista voimankäyttöä ja sillä uhkaamista sekä torjua hyökkäykset. Tähän tarvitaan hävittäjiä, jotka ovat välttämätön osa ilmapuolustusta ja Puolustusvoimien tulenkäyttöä maalla ja merellä. Hävittäjät täydentävät myös Puolustusvoimien tiedustelua, valvontaa ja johtamista. Hävittäjiä ei voida korvata muilla järjestelmillä.

Valtiovarainvaliokunta on pitänyt puolustusministeriöltä saamansa selvityksen perusteella HX-hankkeelle esitettyä rahoitusta perusteltuna ja tarpeellisena. Hankkeessa käytettävää kiinteähintaista kilpailutusta pidetään tarkoituksenmukaisena. Valiokunta painottaa lisäksi monitoimihävittäjien huoltovarmuutta sekä elinkaarikustannusten tarkkaa ja realistista arviointia. Tämä on ymmärrettävä reunaehto. Valiokunta pitää myös tarpeellisena, että Valtiontalouden tarkastusvirasto seuraa tarkasti hankinnan etenemistä. Tämäkin hyvin sopii luonnollisesti puolustusministeriölle, jolla on ollut jo tähän saakka rakentavaa yhteistyötä tarkastusviraston kanssa hankkeen valmistelussa.

Arvoisa puhemies! Puolustusbudjetin kasvu ensi vuonna johtuu ennen muuta HX-hankkeen rahoituksesta. Muilta osin hallinnonalan määrärahojen lisäys on ensi vuonna 0,7 prosenttia, mikä aiheutuu palkkojen sopimuskorotuksista ja muista kustannustasotarkistuksista. Puolustusvoimat joutuu siis hoitamaan lakisääteiset tehtävänsä nykyisillä resursseilla.

Puolustusvoimien henkilöstömitoitus, noin 8 000 ammattisotilasta ja noin 4 000 siviiliä, ei pidemmällä tähtäimellä vastaa Puolustusvoimien laajenevaa tehtäväkenttää. Tässä suhteessa on siis edelleen toivomisen varaa, vaikka henkilöstöä ollaankin vähitellen lisäämässä hallitusohjelmaan perustuen. Asiaa on syytä tarkastella tulevassa puolustusselonteossa, kuten valiokunnan mietinnössä todetaan.

Meneillään olevat Meri- ja Ilmavoimien strategiset suorituskykyhankkeet eivät vaaranna Maavoimien kehittämistä. Kaikkia puolustushaaroja kehitetään tasapainoisesti käytettävissä olevilla rajallisilla resursseilla. Sotilaallisen maanpuolustuksen vuoden 21 määrärahoista käytetään HX- ja Laivue 2020 -hankkeiden lisäksi noin 974 miljoonaa euroa materiaalliseen valmiuteen. Tämä sisältää varsinaiset puolustusmateriaalihankinnat sekä toimintamenorahoituksella tapahtuvan joukkojen varustamisen ja materiaalin kunnossapidon menot.

Koronaepidemia, hyvät kansanedustajat, on johtanut varusmieskoulutuksessa poikkeusjärjestelyihin. Puolustusvoimat jatkaa myös keväällä 21 varusmieskoulutuksen sopeuttamista tilanteeseen rytmittämällä varuskunnissa koulutusta ja vapaita pitempiin jaksoihin sekä toteuttamalla koulutusta kolmessa, toisistaan erillään olevassa osastossa. Poikkeusjärjestelyistä aiheutuviin lisäkustannuksiin on talousarviossa jo varauduttu ensi vuoden ensimmäisen saapumiserän osalta. Koronaepidemia on vaikeuttanut jossain määrin myös kertausharjoituksia, eikä kertausharjoitusten lisäämiselle asetettuun tavoitteeseen päästä tänä vuonna. Tämä johtuu siis koronasta. Ensi vuoden tavoitteeksi ollaan asettamassa 19 300 koulutettua reserviläistä. Myös sopimusotilaiden palkkaamiseen on varattu ensi vuodelle määrärahaa, millä tuetaan sekä koulutusjärjestelyjä Puolustusvoimissa että osataan myös nuorten työllistymistä.

Valiokunta korostaa vapaaehtoisen maanpuolustuksen resurssien turvaamista. Tässäkin koronaepidemia on vaikuttanut siihen, että tavoitteeseen ei ole aivan päästy. Valiokunnan esittämä 200 000 euron lisämääräraha on tervetullut lisäys ensi vuodelle.

Budjetin alikohta PTK 167/2020 vp

Budjettilakina äskettäin hyväksytty Puolustuskiinteistöjen perustaminen Senaatti-konserniin kuuluvaksi liikelaitokseksi merkitsee sitä, että Puolustusvoimien käytössä [Puhemies koputtaa] oleva valtion rakennettu kiinteistövarallisuus siirtyy Senaatti-kiinteistöiltä Puolustuskiinteistöihin, mutta koska tämä on juuri käsitelty täällä, niin en esittelen tätä asiaa sen laajemmin, varsinkin kun ymmärrän, että esittelyyn käytetty aika on loppumassa.

Sen sijaan lopuksi sanon, arvoisa puhemies ja hyvät kansanedustajat, että puolustuskyvyn rakentaminen on pitkäjänteistä työtä, ja siksi onkin hyvä, että puolustuspoliitikassa olemme tottuneet hakemaan konsensusta ja jatkuvuutta. Tästä haluan kiittää eduskuntaa ja kansanedustajia. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Nyt käynnistämme debatin. Ne edustajat, jotka haluavat käyttää vastauspuheenvuoron tässä keskustelussa, nouskoot ylös ja painakoot V-painikkeella puheenvuoroa. Debatin aloittaa edustaja Kanerva.

17.45 Ilkka Kanerva kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puheenjohtaja, onko se 2 minuuttia?

Puhemies Anu Vehviläinen: Minuutin puheenvuoro.

Minuutin puheenvuoro. — Otan lyhyen kaavan mukaan. Kiitän esittelystä ja totean, että tämä jatkaa hyvää, perinteistä DDR-linjaa. DDR-linja on hyvä ja Suomelle sopiva: D, joka ikään kuin perustaa meidän koko ulko- ja turvallisuuspolitiikkamme eli diplomatia. Toinen D tietenkin tarkoittaa 'defenceä' eli puolustusta, joka tässä on erityisesti kyseessä, joka on hyvillä toimilla synkronoituna suomalaisen ulko- ja turvallisuus- sekä puolustuspolitiikkaan tulosta tuottavasti. R eli resilienssi on asia, johon tänä päivänä kohdistuu huomio aika paljon myöskin sen vuoksi, että tuoreen tutkimuksen valossa eduskunnankin on syytä huolehtia siitä, että Suomen kansan keskuudessa pysyy mahdollisimman selkeä, isänmaallisuuteen perustuva näkemys siitä, [Puhemies koputtaa] kuinka tärkeä maanpuolustus kaiken kaikkiaan on tälle maalle.

17.46 Jari Ronkainen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vähissä tosiaan ovat ne politiikan sektorit, joihin koronapandemia ei olisi vaikuttanut. Maanpuolustuskaan ei tee tässä poikkeusta. Soraääniäkin julkisuudessa herättäneen mutta ehdottoman tärkeän HX-hankkeen arvioitiin jo kesällä olevan noin puoli vuotta aikataulusta jäljessä. On päivänselvää, että hävittäjähankintaan liittyy useita toimijoita, luottamuksellista puolustusteknologiaa ja sellaisia tietoturvaluustekijöitä, että ihan Teams-kokouksilla ei kaikkia asioita voida käydä läpi. Kysyisin ministeriltä: minkä verran HX-hankkeen toteutuminen tulee viivästymään tämän koronapandemian vuoksi, ja tuleeko tästä myöhästymisestä koitumaan jonkinlaisia toiminnallisia tai taloudellisia vaikutuksia?

17.47 Mika Kari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Arvoisa herra ministeri! Juuri niin, tässä parlamentissa on ollut näissä puolustusasioissa hyvä yhteistyö ja yhteinen henki. Se ei ole pelkästään perinne, vaan se on meillä ehdoton voimavaramme. Tätä taustaa vasten kysyn vielä: Kun korona-aika on luonnollisesti kurittanut myös puolustushallintoa ja vaikeuttanut muun muassa kertausharjoitusten pitämistä, niin hallitusohjelmassa on sovittu, että niin kertausharjoitusten kuin Puolustusvoimain henkilöstömäärän

Budjetin alikohta PTK 167/2020 vp

molempia tasoja nostetaan samanaikaisesti, koska myös kouluttamista varten tarvitsemme ammattitaitoista henkilökuntaa kouluttamaan lisää kertausharjoitettavia. Katsoin valtiovarainvaliokunnan yhtä lausuntoa, Pääesikunnan lausuntoa, jossa kuvataan, että noin 1 500 kertausharjoitetulla lisättäisiin kertausharjoitettujen määrää vuoteen 23 mennessä, hallituskauden loppuun mennessä. Se on kuitenkin vain noin puolet siitä hallitusohjelmaan kirjattua. [Puhemies koputtaa] Onko teillä tietoa, onko tässä laskuvirhe?

17.48 Eeva Kalli kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos ministerille hyvästä esittelystä, ja kiitokset myös hallitukselle siitä, että se pitää vahvaa huolta Suomen puolustuksen toimintaedellytyksistä myös taloudellisesti haasteellisina aikoina. Puolustuspoliittikka ei voi olla riippuvaista poliittisista tai taloudellisista suhdanteista, vaan puolustuksesta on huolehdittava kaikissa oloissa, ja niin hallitus myös tekee.

Hallitus on panostanut huomattavasti puolustukseen, korvaa Ilma- ja Merivoimien poistuvat suorituskyyvyt täysimääräisesti, panostaa voimakkaasti Maavoimien kehittämiseen, jatkaa varusmieskoulutuksen kehittämistä ja lisää kertausharjoituksia. Kuitenkin puolustushallinnolle osoitetut JTS-säästöt ovat noin 180 miljoonaa euroa vuosina 2020—2029. Kysyisinkin ministeriltä: kuinka voidaan varmistaa puolustuskyvyn pitkäjänteinen kehittäminen ja ylläpito sekä riittävät henkilöstöresurssit?

17.50 Jukka Kopra kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Maanpuolustus on meitä kaikkia suomalaisia yhdistävä asia, ja Suomessa maanpuolustusasiat on aina hoidettu hyvin yksituumaisesti, ja on ilo havaita, että myös täällä eduskunnassa sama linja jatkuu. Vaikka tasavallan hallitusta voi moittia hyvin paljon erityyppisistä hoitamatta jääneistä seikoista ja huonosti hoidetuista asioista, niin on todettava, että puolustussektorin osalta toiminta hallituksella sekä puolustusministeri Kaikkosella on ollut erittäin kiitettävää, ja siitä kiitokset näin oppositionkin puolelta.

Arvoisa puolustusministeri, totesitte tuossa jokin aika sitten julkisuudessa, että tarvitaan useita satoja upseerinkin virkoja mahdollisesti lisää, ellen väärin ymmärrä. Tästäkin olisi hyvä kuulla, mikä on se teidän suunnitelmanne, kuinka aiotte tämän toteuttaa, ja minkälaisia tehtäviä on kyseessä, ja mistä henkilöt saadaan.

17.51 Johannes Koskinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jaoston puheenjohtaja ja ministeri jo koskettelivat tätä HX-hankinnan hyvää valmistelua ja myöskin tätä yhteydenpitoa eduskuntaan. Jos verrataan Hornet-hankintoihin, niin tämä on ollut huomattavasti tiiviimpää ja informatiivisempaa, mutta sitä pitää myös jatkaa tämän sopimusjärjestelyn edetessä ja hankinnan edetessä, ja sen takia valtiovarainvaliokunnassakin lisättiin nämä nimenomaiset kohdennukset, että nämä elinkaarisopimukset on tärkeätä tarkistaa, että ne pysyvät siinä raamissa, ja että hankinnassa ja siihen liittyvissä sopimuksissa tulee käyttää kaikki mahdollisuudet teolliseen yhteistyöhön, ja edelleen Valtiontalouden tarkastusviraston tiukka seuranta on tarpeen.

Tulevan vuoden aikana varmaan puolustusvaliokunta mutta erityisesti valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaosto tulee näitä väliaikakatsauksia tarvitsemaan, jotta pystytään varmistamaan, että tämä äärimmäisen iso hankinta pysyy raiteillaan.

Budjetin alikohta PTK 167/2020 vp

17.52 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Arvoisa ministeri, meillä on ollut hyvä puolustusministeriöni. Kiitos myös teille, arvoisa puolustusministeri Kaikkonen, hyvästä työstä.

Haluan myös kiittää Puolustusvoimia erinomaisesta työstä tämän koronakriisinkin aikana ja myös meidän kantahenkilökuntaa ja varusmiehiä. He ovat revenneet kyllä erittäin moneen näinä aikoina.

Kiitan myös siitä, että tätä HX-hankintaa viedään täysimääräisenä maaliin, ja meillä on Suomessa paljon hyvää osaamista. Tuoreet uutiset kertovat Patrian AMV-kiinnostuksesta Japaniin, ja toivottavasti rynnäkkökivääritkin voitaisiin jatkossa tehdä vaikkapa tuossa Riihimäellä Suojeluskuntain Ase- ja Konepajalla eli nykyisellä Sakolla.

Aivan loppuun: ”No, kyl määlänkin jo puol vuot”, totesi Tuntemattomassa sotilaassa sotamies, ja te jouduitte, ministeri Kaikkonen, vähän puuttumaan nyt korona-aikana myös tähän varusmiesten ruokahuoltoon. Annoitte uuden ohjeistuksen. Armeija marssii vatsallaan, ja kysyisin: onhan tämä ruokahuoltopuoli nyt saatu kuntoon?

17.53 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Valiokunta kiinnitti huomiota, vaikka tämä HX-hanke onkin nyt se taloudellisesti kaikkein suurin ja sitovin, myöskin siihen, että eri puolustushaarojen materiaalia tulee kehittää tasapuolisesti. Siinä mielessä voisi sanoa, että kaluston lisäksi myöskin henkilöstö ja henkilöstön hyvinvointi ovat tärkeitä, yhtä lailla kertausharjoitusten ylläpitäminen. Ehkä tähän liittyen, vaikka ministeri tuossa lopussa totesi, että kun tässä lainsäädäntöä vasta käytiin läpi, niin ei nyt niin kovin paljon tähän kiinteistöpuoleen puheenvuorossaan ehtinyt palata, olisin kuitenkin kysynyt: kun meillä tällä hetkellä on edelleenkin näitä Puolustusvoimien kiinteistöjä siinä kunnossa, että varusmiehiä jopa sen takia, sisäilmaongelmien takia, lopettaa varusmiespalveluksia, niin mikä tällä hetkellä on se tilanne eri puolella Suomea olevissa varuskunnissa, ja onko nähtävissä, että nyt tämä Puolustuskkiinteistöjen uudelleenjärjestely sinänsä tuottaisi jotain erityistä uutta?

Vielä on pakko tässä todeta, [Puhemies koputtaa] että ihmettelen tätä vasemmistoliiton jättämää esitystä, [Puhemies koputtaa] josta huomenna äänestämme. Onko tämä koko hallituksen näkemys, [Puhemies koputtaa] että huomenna äänestämme siis siitä, että tämä HX-hanke perutaan?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Yrttiaho. [Eduskunnasta: No nyt vastaus! — No nyt tulee hallituksen linja! — Naurua]

17.55 Johannes Yrttiaho vas (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Edustaja Essayah kyseli tästä tehdystä esityksestä. Sen ajatus on todellakin se, että tässä valtiontalouden tilanteessa, jossa otetaan 30 miljardia lisää velkaa, ei suin päin kannata sännätä ottamaan toista 30:tä miljardia lisävelkaa, mitkä tämän HX-hankkeen kustannukset, julkituodut kustannukset, olisivat. Eli hanke olisi syytä meidän mielestämme arvioida uudelleen. [Sari Essayah: Kenen meidän? — Ilkka Kanerva: Onko koko ryhmä tuota mieltä?]

Puhemies! Haluaisin kysyä vielä puolustusministeri Kaikkoselta siitä, kun hallitusohjelmassa HX-hankinnan hinnaksi määriteltiin 7—10 miljardia euroa ja valtioneuvosto viime syksynä, vuosi sitten, nosti sen 10 miljardiin ja nyt tästä budjettikirjauksesta näkee, että tuo 10 miljardiakaan ei tule riittämään vaan hinta tulee ylittymään muun muassa indeksikorotuksista johtuen. [Puhemies koputtaa] Näitä mahdollisia ylityksiä on varmasti selvitetty

Budjetin alikohta PTK 167/2020 vp

[Puhemies koputtaa] ja arvioitu, mutta myönnätkö, että se 10 miljardia tulee [Puhemies: Aika!] ylittymään?

17.56 Mikko Kinnunen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä ei ole hallituksen linja. [Jussi Halla-ahon välihuuto]

Kiitos ministerille ansiokkaasta työstä isänmaan hyväksi. Iloitsen siitä, että valiokunta lisää maanpuolustusjärjestöjen toimintaan rahaa 200 000 euroa, vapaaehtoiseen maanpuolustustyöhön ja varautumistoiminnan kuluihin. Kertausharjoituksissa koulutettavien reserviläisten määrä nousee kolmellasadalla — toivottavasti kertausharjoituksia voidaan toteuttaa koronasta huolimatta. Haluan kysyä ministeriltä: kuinka reservin kouluttamista kehitetään huomioiden entistä paremmin siviilissä hankittu osaaminen? [Vasemmalta: Hyvä kysymys!]

17.57 Ville Vähämäki ps (vastauspuheenvuoro): Kunnioitettu puhemies! Todellakin tästä esille nousseesta kysymyksestä, siitä, mikä tämän hävittäjähankinnan kokonaishinta on, sanon, että se on se tasan kymppi, mutta se on vuoden 2021 hintatasossa. Eli siis kun on tämä uusi HX-hankintamomentti, niin sille tullaan vuodesta 2022 alkaen budjetoimaan sitten lisäyksiä tai vähennyksiä sen mukaan, miten indeksit muuttuvat eli miten valuuttamuutokset menevät, pitääkö sinne tehdä lisäyksiä tai vähennyksiä. Ja tätä samaa momenttia käytetään tähän koko ajan, ja käytännössä tämä kustannustasomuutos tehdään ennakkoon ja sitten katsotaan myöhemmin, mikä on ollut oikea toteuma.

Mutta haluaisin ihan lopuksi kysyä sitä, että kun hankinnassa ja siihen liittyvissä sopimuksissa tulee käyttää kaikki mahdollisuudet teolliseen yhteistyöhön ja kun tämä monitoimihävittäjään tuottaa tällaisen tilannekuvan ja kun meillä on Oulun seudulla paljon tutkateknologiaa, [Puhemies koputtaa] tietoliikenneteknologiaa, niin miten tätä teollista yhteistyötä [Puhemies koputtaa] oikein voisi Oulun seudulle saada... [Puhemies keskeyttää puheenvuoron puheajan ylityttyä]

17.58 Kimmo Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Kanerva aloitti oman puheenvuoronsa lyhenteellä. Minäkin käytän aluksi lyhennettä, joka on kyllä ministerille tutumpi, HX. Tämä Suomen taloushistorian suurin yksittäinen julkinen investointi on mittaluokaltaan valtava, ja Suomen hävittäjälaivastohan tulee olemaan Euroopan maiden suurin, jos jätämme pois ne maat, jotka itse valmistavat hävittäjiä, ja pois luettuna Kreikka. Yhdelläkään muulla maalla ei tule näin suurta hävittäjälaivastoa olemaan. Hintalappu on 10 miljardia euroa nyt, mutta me tiedämme, me olemme puolustusvaliokunnassa sen jo kuulleet, että tämä on 35 prosenttia karkeasti arvioituna niistä kokonaishinnoista, kun me puhumme sen elinkaarikustannuksista. Nyt tässä yhteydessä tulee avainkysymykseksi se, mikä täällä on nostettukin esille jo moneen kertaan, eli tämän teollisen yhteistyön merkitys. Tässä on ajateltu, että se olisi laskennallisesti 30 prosenttia, mikä tulisi Suomeen jäämään siitä työvoimapanoksesta. Mitkä ovat ne seurantarjestelmät, niin että tämä varmistettaisiin paremmin kuin Hornetien yhteydessä, että tässä kotimainen teollisuus todella olisi jatkossa mukana sekä huollon että ylläpidon ja myöskin valmistuksen osalta?

18.00 Janne Sankelo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kauhavalla on otettu tyytyväisenä vastaan 200 000 euron määräraha Ilmavoimien lentoharjoitusten järjestämiseen Kauhavan lentokentällä vuonna 2021. Kenttää hyödynnetään nyt vapaa-ajan ilmai-

Budjetin alikohta PTK 167/2020 vp

lussa, ja Kauhavan kaupunki on sitoutunut alueen kehitystä tukemaan. Kentältä löytyy valmius myös isompien tapahtumien järjestämiseen, tästä esimerkkinä viime kesänä Suomen Ilmailuliiton päälentonäytös Kauhava Air Show. Tämä lentonäytös oli yleisömenestyksen ohella merkittävä myös siksi, että korpikenttätatustalle tipahtanut Kauhavan lentokenttä palasi ainakin määräaikaaisesti taas viralliseksi lentokentäksi. Tämä mahdollistaa toiminnan kehittämisen jatkossa. Lentokenttään on hyvässä kunnossa. Viime kesänä Suomen HX-hävittäjäkandidaatit laskeutuivat kentälle tyylikkäästi ja nousivat ilmaan tekniikan toimituksessa kentällä täydellisesti.

Arvoisa puhemies! Sotilasilmailutoiminnan palaaminen Kauhavalle ylläpitää lentokenttätatusta, ja toisaalta kentän pitäminen osana sotilastoimintaa on turvallisuuspoliittisesti viisas teko. Kauhavan kaupunginvaltuuston puheenjohtajana ja kansanedustajana kiitän tästä päätöksestä ja toivon, että määräraha saa jatkoa myös tulevina vuosina.

18.01 Jari Ronkainen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puolustusvoimien suurin voimavara on henkilöstössä. Henkilötyövuosimäärä tulee lisääntymään yli sadalla htv:llä, ja se on erittäin hyvä asia. Kuitenkin kentältä kantautuu viestiä siitä, että henkilöstöä on liian vähän työtaakkaan nähden. Talousarvion lähete keskustelussa kysyin kuormittavaksi koetusta Puolustusvoimien virkamiesten työaikalaista, mutta silloin ehkä ajanpuutteen vuoksi en saanut siihen vastausta. Työaikalaki on vuodelta 1970, ja sen muutostarpeiden on selvitetty. Kuitenkaan työnantaja- ja henkilöstöjärjestöjen edustajat eivät päässeet siitä yksimielisyyteen. Miten te, arvoisa ministeri, näette, että ongelma pitäisi ratkaista, vai näettekö, onko työaikalaisissa lainkaan ongelmaa?

18.02 Eeva Kalli kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Essayah kyseli täällä hallituksen linjaa HX-hankkeeseen, ja se on selvä: hallitus tukee HX-hankkeen toteuttamista ja Ilmavoimien suorituskyvyn täysimääräistä korvaamista. Se on jo hallitusohjelmassa selvästi kirjattuna, ja se tietysti näkyy myös tässä talousarvioesityksessä.

Aiemmin puheenvuorossani totesinkin jo, että puolustuspolitiikka ja kansallisesta uskottavasta puolustuksesta huolehtiminen eivät voi olla suhdanepolitiikkaa, mutta jos nyt ajattelemme puhtaasti taloudellisesta näkökulmasta tätä monitoimihävittäjien korvaamista tai mahdollista teoreettista jatkoaikaa Horneteille, niin kysyisinkin ministeriltä: Miten tämä näyttäytyy siinä valossa? Olisiko taloudellisessa mielessä edes teoreettisesti järkevää pohtia tällaista vaihtoehtoa?

18.03 Ilkka Kanerva kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käyttö- ja ylläpito-kustannusten summaa on tietysti mahdotonta aivan tarkalleen tänä päivänä määritellä, mutta se on yksiselitteistä, että tälle on asetettu hyvin päivän selvät, kirkaat säännöt, kun- ka tässä suhteessa toimitaan, eivätkä Puolustusvoimat ja ministeriö ole ymmärtääkseni millään tavalla rakentaneet ajatusta sille, että voitaisiin elinkaarikustannustensa osalta lähteä hankkimaan lisärahoitusta. Se ei voi olla enempää kuin 10 prosenttia vuotuisesta puolustusbudjetista kaiken kaikkiaan, ja siis ilman erillisrahoitusta, joka tarkoittaa noin 250:tä miljoonaa euroa per vuosi, joka on siis HX-järjestelmän käyttö- ja ylläpitokustan- nus. Suomi ei tule ostamaan sellaista järjestelmää, edustaja Yrttiaho, joka ei täytä näitä kri- teereitä. Suomi ei tule luistamaan myöskään tästä, niin kuin ei muistakaan kriteereistä tältä osin, joten on turha nostaa sellaista pelkopilveä, jonka mukaan tässä ostettaisiin jollain ta- valla sellaista, joka kaatuisi kustannuksiltaan monien muiden asioiden yhteydessä [Puhe-

Budjetin alikohta PTK 167/2020 vp

mies koputtaa] tunnetulla tavalla siitä, mitä on alun pitäen sovittu. Olemme oppineet luotamaan — [Puhemies koputtaa] ja se on kannattanut — niihin laskelmiin, joita puolustusministeriö ja Puolustusvoimat eduskunnalle ovat esittäneet.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt ministeri Kaikkonen, sen jälkeen jatkamme debattia.

18.05 Puolustusministeri Antti Kaikkonen: Arvoisa puhemies! Koetan mahdollisimman montaa kommentoida tässä.

En ole tuota edustaja Kanervan DDR-linjaa aiemmin tässä muodossa kuullut, mutta tuossa muodossa esitettynä se kuulosti järkevältä.

Edustaja Ronkainen kysyi HX:n viivettä. No, se on suuruusluokkaa neljästä kuuteen kuukautta johtuen lähinnä siitä, että kaikkia neuvotteluja ei voida hoitaa tietoturvallisesti näinä aikoina, mutta en sanoisi, että siitä kuitenkaan mitään merkittäviä toiminnallisia tai taloudellisia haittoja tulee. Näin pitkä hanke kestää kyllä muutaman kuukauden viiveen. Muutaman vuoden viivettä se ei ongelmitta kestäisi, mutta tämän kanssa kyllä pärjätään. Tällä tietoa lopulliset tarjouspyynnöt lähetetään tammikuussa ja sitten tuo lopullinen hankintapäätös tehdään ensi vuoden lopulla, eli pysytään tässä alkuperäisessä vuoden 21 aikataulussa, mutta aivan vuoden lopulle se näyttäisi menevän.

Edustaja Kari kysyi kertausharjoituksista. Siinä mennään oikeaan suuntaan, mutta matkaa sinne hallitusohjelman tavoitteeseen on vielä. Osin se on myöskin resurssikysymys. Tähän asiaan pitää palata vielä tämän vaalikauden tulevissa budjeteissa, mutta suunta on sinänsä oikea, joskin korona on tänä vuonna johtanut siihen, että ei päästä tavoitteeseen eikä päästä ehkä ensi vuonnakaan — se jää nähtäväksi, mutta pyritään siihen. Tänä vuonna päästään ehkä noin 70 prosenttiin tavoitteesta, tai vähän päälle, se selviää pian.

Edustaja Kalli kysyi JTS-säästöstä. No, tietenkin se vaikeuttaa asioita, kyllä sen voi suoraan sanoa, mutta asia on ollut tiedossa, ja sanoisin näin, että sen kanssa voidaan elää mutta lisäleikkauksia ei kyllä saa tulla. Sen kanssa voidaan elää — käyttäisin tämmöistä ilmausta. Muutkin hallinnonalat joutuvat sen kanssa elämään.

Edustaja Kopra kysyi tästä henkilöstölisäyksestä. Olen tuonut sen esille, että pidemmällä tähtäimellä on tarpeita henkilöstölisäyksiin. Koska tällä vaalikaudella tehdään merkittävät investoinnit, niin en ole nyt näitä henkilöstölisäyksiä esittämässä tälle vaalikaudelle. Sanoisin niin, että palataan siihen, kun puolustuselontekoa tehdään talven ja kevään aikana, ja katsotaan sitten, minkälaisiin linjauksiin ja tavoitteisiin voisimme yhdessä tässä päästä. Käytännössä puolustuselonteko ohjaa seuraavan hyvän hallituksen ohjelmaa, näin ainakin ajattelen, ja vuosikymmenen lopulla toivottavasti voidaan näitä tarvittavia lisäyksiä tehdä.

Edustaja Koskisen näkemykseen tästä HX-seurannasta voi yhtyä, ja on tärkeää, että eduskunta on myöskin riittävällä tavalla ajan tasalla tässä matkan varrella.

Edustaja Heinonen kysyi varusmiesten ruokahuollosta. Todella, sen suhteen on tehty toimenpiteitä saadun palautteen perusteella, on päivitetty ohjeistusta. Tätä pitää seurata, että homma pelaa entistä paremmin. Näin olen ymmärtänyt, mutta tulen seuraamaan tämän asian perään. Tähän liittyy myöskin kysymys ruoan kotimaisuusasteesta, joka tällä hetkellä on noin 75 prosenttia. Se on kohtuullinen suoritus, mutta henkilökohtaisesti ajattelen niin, että parempaan täytyy vielä pystyä ja Suomen armeijan pitäisi kyllä marssia pääsääntöisesti suomalaisella ruoalla. Elikkä tämäkin vaatii vielä jatkotyötä.

Budjetin alikohta PTK 167/2020 vp

Edustaja Essayah kysyi kiinteistöjen tilanteesta. Suurin osa peruskorjauksista varuskunnissa on jo tehty, ja niitä tehdään muistaakseni noin viiden vuositahdilla. Siellä on jonkun verran vielä puutteita, mutta tämä on ehdottomasti työlistalla, ja olen tästä samaa mieltä, että kiinteistöjen täytyy olla kunnossa. Se on kysymys sekä varusmiehille että koulutusväelle, että siellä ei voi olla sellaista hengitysilmaa, mikä olisi epäterveellistä ihmisille.

Edustaja Yrttiaho, on totta, kuten tässä edustaja Vähämäkikin kuvasi, että tähän tulee indeksikustannuksia. Se on normaali käytäntö näissä hankkeissa. Valuuttakurssit voivat vaikuttaa suuntaan tai toiseen, jos sellaisia tulee, mutta sanoisin näistä kokonaiskustannuksista, että 30 miljardia on yläkanttiin ja pikemminkin puhutaan suuruusluokasta 20 miljardia, josta tämä investointi on suuruusluokaltaan 10 miljardia. Sitten kun hankkeen käyttökustannukset on määritelty — ne ovat korkeintaan 250 miljoonaa euroa vuodessa, ja saavat olla vähemmänkin, mutta korkeintaan sen verran — niin 30 vuoden ajalle jyvitettyä päästään pikemminkin suuruusluokkaan 10 miljardia sillä puolella. Se sisältää jo pari päivitystäkin.

Edustaja Kinnunen kysyi siviilissä hankitun osaamisen huomioimisesta reservin koulutuksessa. On tulossa, valmisteilla aika merkittävä digipalvelu asevelvollisille. [Puhemies koputtaa] Palataan siihen siinä yhteydessä, mutta asia on oikea.

Palaan loppuihin kysymyksiin toivottavasti seuraavassa puheenvuorossa sitten.

Ehkä vielä viimeisenä, jos saan vastata edustaja Kallille tästä, [Puhemies: Olkaa hyvä!] olisiko taloudellisesti järkevää jatkaa tätä HX:n käyttöaikaa, kun tästä on käyty vähän julkistakin keskustelua: Ilmavoimien, Puolustusvoimien tekemän selvityksen mukaan HX:n käyttöaikaa on teoriassa mahdollista jatkaa, mutta se vaatisi sitä, että pannaan aika paljon lisää rahaa niihin koneisiin. Eli kun siellä metalli väsy, tekniikka vanhenee ja aseistus vanhenee, niin jos niillä meinattaisiin lentää vielä joitakin vuosia lisää, niin pitäisi laittaa melkoisesti lisää rahaa niihin. Se olisi varsin kallista tekohengittämistä, ei taloudellisesti järkevää eikä oikein muutenkaan, joten järkevintä on mennä tämän pitkään valmistellun suunnitelman pohjalta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Jatketaan debattia.

18.10 Mika Kari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Herra ministeri, jos HX:ien ja Hornetien elinkaarta jatkettaisiin, niin meillä olisi tuloksena varmaan Suomen kalleimmat museolentokoneet muutaman vuoden päästä. Puolustushallinto ja heidän asiantuntijansa ovat arvioineet ja kertoneet arvioistaan puolustusvaliokunnalle hyvin seikka-peräisesti, siitä, mihin perustuu se, että HX-aikataulu on tämä kuin nyt on, ja siinä ei suurta epäilyksen sijaa jää, tai ei jää minkäänlaista epäilyksen sijaa.

Tästä henkilöstömäärästä ministeri hyvin kertoi, että pitäisi luoda myös sitä tiekarttaa tulevaan. Olen vuodesta 2014 asti — pöytäkirjastakin voi tarkistaa — ollut esittämässä ja toivomassa, että tähän henkilöstöasiaan löydetäisiin sellainen yli hallitus- ja vaalikausien menevä ratkaisu. Puolustusvoimien henkilöstön tehtävämäärä on lisääntynyt vuoden 2014 jälkeen huomattavasti, mutta henkilöstömäärä ei ole seurannut tätä kehitystä. Mainitsitte, että selonteossa tulisi etsiä [Puhemies koputtaa] tähän polkua. Onko teillä jo ajatuksissa esittää jonkinlaista siltaa yli vaalikauden, että henkilöstömäärä saada tehtävien tasolle?

18.12 Pauli Kiuru kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Suomea puolustetaan myös tiedustelemalla. Meillä on uusi tiedustelulainsäädäntö ollut voimassa vuodes-

Budjetin alikohta PTK 167/2020 vp

ta 2019 lähtien, ja on tärkeätä, että tämä tiedustelu toimintana on sellaista, että kansalaiset kokevat sen hyväksyttäväksi, viranomaisten toimintaan luotetaan, yksityisyydensuojaa on kunnioitettu ja ylipäänsä koko tiedustelukulttuuri on kiitettävää ja sitä pidetään tärkeänä.

Eilen valmistui tiedusteluvalvontavaliokunnan mietintö, ja siinä nostimme esille huomion, että tiedusteluvalvontavaltuutetulla ei ole sijaista. Tätä pidimme jonkinlaisena puutteena, ja toivomme valtioneuvoston korjaavan asian. Asia on tärkeä sen vuoksi, että uskotavuus, luottamus säilyy tärkeään tiedustelulainsäädäntöön ja tiedustelutoimintaan. — Kiitos.

18.13 Johannes Yrttiaho vas (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Tätä monitoimihävittäjähankintaa on kiirehditty sillä perusteella, niin kuin täällä on tullut esille, että nykyiset Hornetit olisivat tulossa tiensä päähän jo 2031. Minulla on tässä edessäni Ilmavoimien esikunnan laatima muistio, kesäkuulle päivätty, Hornetien elinkaaren jatkamismahdollisuuksista. Se on laadittu puolustusministeriön toimeksiannosta, kun koronasta johtunut talouden taantuma nostatti perustellusti keskustelun tarpeesta lykätä uusien hävittäjien hankintaa. Tietenkin Ilmavoimat päätyy omassa asiassaan siihen, että Hornetien käyttöikä ei kannata jatkaa.

On ylipäänsä erikoista pyytää Ilmavoimien itse arvioimaan omaa asiaansa. Vähintäänkin tarvittaisiin rinnalle puolueettoman tahon selvitys. Ilmavoimien Hornetien lentotuntimäärää ei tässä selvityksessä tuoda esille lainkaan. Tietoja pitää tästä asiasta kaivella monista eri lähteistä. Niitä on hyvin vaikea saada. Mutta lobbareiden mukaan nämä [Puhemies koputtaa] Ilmavoimien Hornetit pitäisi uusia jo silloin, kun koneelle tulee täyteen vain 4 000 lentotuntia, [Puhemies: Ja nyt on minuutit täynnä!] kun valmistaja lupaa niille jopa lentotukialusolosuhteissa 6 000 tuntia ja maakentiltä 9 000 tuntia... [Puhemies keskeyttää puheenvuoron puheajan ylityttyä]

18.14 Jouni Ovaska kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä ei ole vielä puhuttu kriisinhallinnasta. Me kaikki muistamme hienon, maineikkaan historian rauhan- turvaamisesta ja Suomen yhtenä rauhanturvaamisen suurvaltana. Tietysti on ehkä aika muuttunut ja aika ajanut ohi, mutta me olemme ennen kaikkea halunneet jatkossakin panostaa siihen, että niin sotilaallinen kuin siviilikriisinhallinta on Suomen painopisteitä ja prioriteetteja ja sitä tullaan tekemään jatkossakin. Meillä on tällä hetkellä tämä parlamentaarinen komitea määrittelemässä niitä määrällisiä ja laadullisia tavoitteita ja myöskin seuraamassa sitä tilannetta, mitä Suomessa ja Euroopassa ja YK:ssa tällä sektorilla tapahtuu.

Kysyisinkin nyt ensi vuoden ajatuksianne ja näkymiä sotilaallisen kriisinhallinnan osalta. Eli meidän tiedämme Afganistanin osalta USA:n nopeat liikkeet ja Trumpin epävakaa politiikka, ja sitten tietysti Irakissa olemme. Mutta onko nähtävissä muutoksia sotilaallisen kriisinhallinnan kentällä?

18.16 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vielä palaisiin tähän Senaatti-kiinteistöjen ja Puolustuskiinteistöjen tilanteeseen eliikkä siihen, että tuntuu, että meillä tällä hetkellä valtionhallinnossa monta kertaa nämä erilaiset määrärahalisäykset momenteilla — olivat ne sitten yliopistorahoitusta tai jotain muuta liittyen esimerkiksi oikeuslaitokseen tai sisäministeriön poliisitaloihin tai vastaaviin — hupenevat näihin kasva- viin vuokratuluihin. Siinä mielessä toivon, että tässä tilanteessa, missä nyt sitten Puolus-

Budjetin alikohta PTK 167/2020 vp

tusvoimatkin on, tämä ei tulisi lisärasitteeksi tulevaisuudessa ja pystyttäisiin pitämään huolta turvallisista kiinteistöistä.

Olisin kysynyt myöskin tähän Helsingin keskustaan tulossa olevasta tämmöisestä omasta erityisestä turvakiinteistöstä, johon on tarkoitus kai sitten sekä puolustushallintoa että myöskin suojelupoliisia ja vastaavaa sille alueelle tuoda — olisin kysynyt tämän hankkeen etenemisestä.

Ja sitten edelleen edustaja Yrttiaholle: ihmettelen, että hallituspuolueen kansanedustaja tuo äänestettäväksi tällaisen [Puhemies koputtaa] määrärahavähennyksen, kun ei tänne ole tienpätkiäkään saatu hallituspuolueitten kansanedustajien tuella tuotua. [Puhemies: Nyt on aika täynnä!]

18.17 Kimmo Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! HX:stä: Poliittinen päätöksenteko voi kiinnittää kolmeen asiaan mielestäni huomiota: 1) kuinka paljon annetaan määrärahoja, 2) mikä on tämän hankkeen aikataulu, ja 3) mistä maasta ne hankitaan. Nyt tällä päätöksellä, minkä eduskunta tässä nyt tulee juuri tekemään, me päätämme sekä tämän aikataulun että tämän määrärahatason.

Ainoa, mikä jää nyt tässä vielä auki, poliittinen päätös, on tämä, mikä konetyyppi tulee. Siinä on suorituskyky nostettu ykköstavoitteeksi. Kaikki ovat hävittäjiä, kaikki ovat suorituskykyisiä. Siinä saadaan varmasti järjestysero, mutta tällä on muitakin merkityksiä. Teollinen yhteistyö on yksi, toinen tietysti myöskin strateginen riippuvuus, jonka tämä hanke synnyttää. Mikä painopiste tässä tullaan katsomaan, kun hallitus joutuu viime kädessä arvioimaan sen sitten — suorituskyky varmaan sijoittaa jonkun ykköseksi. Mutta jollakin toisella hävittäjällä voi olla tämä teollinen yhteistyövaikutus huomattavasti suurempi, tai tätä strategista riippuvuutta joudutaan ulko- ja turvallisuuspoliittisista syistä ehkä miettimään. Mikä näillä muilla kriteereillä on sitten painopiste silloin, kun joudutaan lopullinen päätös tekemään?

18.18 Mari-Leena Talvitie kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puolustuskyky ja siitä huolehtiminen on todellakin laaja ja pitkäkestoinen asia sekä tämän salin osalta myöskin laidasta laitaan -asia — toivottavasti ihan sinne vasempaan laitaan asti.

Moni nuori mies tai nuori nainen on ollut viime vuosina pettynyt, kun ei ole pystynytkään suorittamaan varusmiespalvelusta tai vapaaehtoista asepalvelusta sillä innolla ja kyvyllä, johon on sitoutunut ja odottanut, kun sisäilmaongelmat ovat monessa meidän varuskunnassa vieläkin arkipäivää. Voisiko ministeri Kaikkonen kerrata vielä, mitä toimia on tehty ja mitä ollaan tekemässä, jotta jokaisella olisi mahdollisuus suorittaa vapaaehtoinen asepalvelus tai varusmiespalvelus ja palvella sitä kautta isänmaata? Tiedän, että tähän asiaan on paneutunut myös puolustusvaliokunta puheenjohtaja Kanervan johdolla, mutta kysyn tätä nyt vielä uudestaan.

Ja toinen asia on Suomen puolustusvoimien teknologinen kyvykkyys, johon edustaja Vähämäki viittasi myöskin äskeisessä debatissa. Mitä sillä suunnalla on suunnitteilla?

18.19 Jari Ronkainen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! HX-hanke puhututtaa, ja hyvä niin. Eduskunta on tehnyt aikanaan päätöksen siitä, että Hornetin suorituskyky korvataan täysimääräisesti. On tiedossa, että hanketta ei ole järkevää lykätä eteenpäin. Hornetit ovat tiensä päässä, ja niiden kunnostaminen maksaisi uusia koneita enemmän. Jouduttaisiin todennäköisesti laittamaan koneet atomeiksi ja sitten sen jälkeen kasaa-

Budjetin alikohta PTK 167/2020 vp

maan uudestaan. Lentäminen ei olisi siis näillä koneilla enää turvallista, ja jos koneilla ei voi lentää, niin miten meidän ilmavalvonta rauhan aikana suoritetaan? Droneillako?

Hornetien korvaajilla on tärkeä rooli Suomen puolustusstrategiassa. Se ei ole pelkästään ilmasta ilmaan, niin kuin tässä ministeri kertoi, vaan siellä on monta muutakin, myös ilmasta maahan, merelle, tiedustelu, ynnä muuta, ynnä muuta.

Olen kuullut, että joidenkin mielestä koneet voidaan korvata muun muassa vaikka ohjuspuolustusjärjestelmällä. Onko, arvoisa ministeri, teillä tietoa, [Puhemies koputtaa] mitä tämä vaihtoehto tulisi maksamaan ja pystytäänkö sillä suorituskyky korvaamaan täysimääräisesti?

18.21 Johannes Koskinen sd (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämä HX-hankinta tulee hiukan aikaisin suhteessa siihen strategisen autonomian keskusteluun, joka myös puolustusteollisuuden osalta Euroopassa on käynnistynyt. Pyytäisinkin ministerin arviota siitä, kuinka voimakkaasti eurooppalaiset valmistajat tässä vetoavat tuohon pyrkimykseen, että Eurooppa kokonaisuutena, Euroopan unionin jäsenmaat, olisivat itsenäisempiä myös varustelun ja keskeisen puolustusvälineistön osalta eivätkä olisi niin riippuvaisia Yhdysvaltain tai muun merentakaisen toimittajan kyvyistä.

18.21 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Hyvä ministeri! Toivon, että tätä koulutusvelkakysymystä seurataan tarkasti niin reservin kuin varusmiestenkin osalta, jos tämä koronatilanne vielä pitkittyy.

Kysyisin muutaman kysymyksen. Ensimmäinen kansainvälisten harjoitusten määristä: Ne laskevat aika merkittävästi. Mitä tämän taustalla on — voitteko, ministeri, sitä vähän avata? Ja sitten Ruotsin tuore kansainvälisen avunannon sopimus on jonkin verran erilainen kuin Suomessa. Siinä on kuusi kohtaa, joista valtaosa käsittelee sitä, miten Suomi tulee auttamaan Ruotsia, ja yksi sitten mahdollisesti sitä, miten Ruotsi voisi auttaa Suomea. Hain Rebas kommentoi sitä, että Ruotsi saa tukea Suomea asevoimin, jos Ruotsi ei ole itse sodassa ja jos Suomessa ei ole aseellista konfliktia. Kun olette todennäköisesti tähän tutustunut, niin näettekö näissä asiakirjoissa kansainvälisestä sotilaallisesta avusta jotain ristiiriitaa tai eroavaisuutta siinä, mitä me olemme luvanneet Ruotsille [Puhemies koputtaa] ja mitä Ruotsi on valmis meille antamaan?

18.23 Mika Kari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies... [Puhuja aloittaa puheenvuoron mikrofonin ollessa suljettuna]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kari, mikrofoni.

Anteeksi. Näin se unohtuu näköjään joka kerta. — Niin, arvoisa puhemies, tässä kun edustaja Yrttiahoa kohtaan esitettiin vähän kritiikkiä ja kovia kysymyksiä, niin itse kuitenkin kunnioitan hänen mielipidettään ja vakaumustaan, vaikken niistä ole itse samaa mieltä, ja ennen kaikkea hänen oikeuttaan ilmaista niitä valtiopäivillä.

Se, että HX-elinkaarikeskustelua ylipäättänsä käydään, osoittaa sen, että me olemme kiinnostuneita tästä hankkeesta. Se on iso kansantalouden ponnistus, ja se on meille myös iso puolustustekninen ratkaisu, mutta itselleni on kyllä täysin mahdotonta ajatella, että me tilaisimme jonkun puolueettoman selvityksen HX:n elinkaaresta — kysyn, mistä tällainen taho löytyisi, en ala esittämään suuntia suuntaan tai toiseen — ja ylipäättänsä, että on epäi-

Budjetin alikohta PTK 167/2020 vp

lystä meidän omaa asiantuntemustamme kohtaan, meidän virkamiesten lojaliteettia kohtaan.

Olen itse harrastanut aikanaan lentämistä, ja kun vasemmistoliitto kysyi, onko mahdollista lykätä HX-hanketta, niin voin entisenä lentäjänä sanoa, että laskeutumistakin lentokoneella voi lykätä vain tiettyyn rajaan asti, ei loputtomiin. [Naurua]

18.24 Ville Kaunisto kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ensinnäkin haluan kiittää puolustusministeriä mielestäni erittäin ryhdikkästä työstä, esimerkkinä vaikka tämä HX-hanke ja sen eteenpäinvienti. Kuten olemme huomanneet, niin hallituspuolueista löytyy mielestäni suomalaisten turvallisuutta hieman riskeeraaviakin mielipiteitä.

Asia, mistä halusin puhua, on lasten ja nuorten heikko fyysinen kunto ja ennen kaikkea se suunta, mihin me olemme menossa. Tässä asiassa on tietenkin monta aspektia, mihin se vaikuttaa, mutta tässä yhteydessä olen erittäin huolissani suomalaisten kyvystä puolustaa maatamme tulevaisuudessa. Yhä vähenevä ja heikkokuntoisempi nuoriso ei mielestäni takaa sitä pohjaa, mihin meidän maanpuolustuksemme nojaa parhaimmillaan. Arvoisa puolustusministeri, koetteko te, että tähän ongelmaan on herätty Suomessa riittävällä tasolla, ja voitteko te viedä tätä ymmärrystä eteenpäin hallituksen sisällä, jotta panostukset lasten ja nuorten liikuntaan tulevat riittävällä tavalla huomioiduiksi maanpuolustuksellisesta näkökulmasta?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Otetaan vielä edustaja Vähämäki, ja sen jälkeen ministeri vastaa.

18.25 Ville Vähämäki ps (vastauspuheenvuoro): Kunnioitettu puhemies! Täällä keskusteltiin näistä lentotunneista ja siitä, kuinka paljon niitä oikein koneilla voidaan lentää. Katsoin vain tuossa lentotuntien hintoja, mitä ne ovat olleet vuonna 2017, ja sitten sitä, kuinka paljon on budjetoitu budjetissa, että niillä nykyisillä koneilla lennetään: noin 8 800 tuntia nykyisellä kalustolla lennetään, ja se tahtoi sanoa, että noin 130 tuntia konetta kohti.

Nyt jos katsotaan näitä HX-hävittäjiä, mitä hankitaan, niin jos niillä nyt lennetään 40 vuotta sitä 130:tä tuntia hävittäjää kohti, niin se on 5 200 tuntia hävittäjää kohden, ja lentotunnin hinta kun on kymppitonnin, niin se kustannus koko aikana nousee sitten sinne 52 miljoonaan. No, nyt kun täällä sanottiin, että näillä koneilla olisi pitänyt lentää enemmän tai voisi lentää enemmän, niin sehän tahtoi sanoa, että ne kustannukset olisivat kasvaneet.

Sitten vielä haluan nostaa esille tämän, että NH90:llä lentotunti maksaa 16 000, [Puhemies koputtaa] mutta onhan se kiva katsoa, kun ne käyvät sammuttamassa jonkun metsäpalon. Näin ne toimivat.

18.27 Puolustusministeri Antti Kaikkonen: Arvoisa puhemies! Joitakin, mitä jäi vielä mainitsematta:

Edustaja Sankelo otti Kauhavan kentän esille. Se on eduskunnan korvamerkintä, ja tämä mahdollistaa harjoitustoimintaa siellä ensi vuonna.

Edustaja Ronkainen kysyi aiemmin työaikalakiasista. Siinä on keskusteltavaa, ja ongelmia pitää ratkoa ensisijaisesti työnantajan ja työntekijän välisin neuvotteluin. Osin se on resurssikysymys, siitä myöskin on kysymys.

Budjetin alikohta PTK 167/2020 vp

Edustaja Kari kysyi siltaa tähän henkilömääräkysymykseen. Ei ole esittää valmista mallia siihen. Olen todennut, että asialle täytyy tehdä jotakin, ja puolustusselonteko on oikea paikka pohtia tätä siltakysymystä myöskin, mutta voisin ajatella, että asteittain täytyy pyrkiä asiaa korjaamaan, ehkä sitten tuolta vuodesta 24 eteenpäin — jos aiemmin ei ole mahdollista liikkua — kohti vuosikymmenen loppua, ja suuruusluokka oman käsitykseni mukaan on noin viitisensataa tehtävää, mitä lisää tarvittaisiin. Että siitä mittaluokasta ainakin puolustushallinnon näkökulmasta puhutaan, ja se liittyy tehtävien laajentumiseen, mutta muutamia muitakin perusteita sille on.

Edustaja Kiurun huomio tuosta sijaisuudesta tiedusteluvalvontavaltuutetun suhteen on noteeraamisen arvoinen.

Edustaja Yrttiaholle sanoisin, että kyllä meillä maan parhaat sotilasilmailuasiantuntijat ovat tätä valmistelleet, joten aika paljon kuitenkin luottaisin siihen asiantuntemukseen ja niihin näkemyksiin — enemmän kuin erilaisten suuntaan tai toiseen lobbaavien lobbareitten näkemyksiin.

Edustaja Ovaska, sotilaallisen kriisinhallinnan näkymistä: On turbulenssia. Varsinkin Afganistanin tilanne on tällä hetkellä mielenkiintoinen. Yhdysvallat on linjannut vähentävänsä joukkoja sieltä, ja se on tietysti sidoksissa siihen maan tilanteeseen. Toivottavaa tietysti on, että maan tilanne vakautuu sillä tavalla, että sieltä voidaan hyvällä omallatunnolla lähteä, mutta sanoisin, että tässä vaiheessa on liian varhaista vielä sanoa, että näin varmuudella on. Tiedossa on myös, että esimerkiksi Afrikassa on tarpeita, ja meidänkin osallistumistamme sinne on pidemmän aikaa jo kysely, niin että ne asiat tulevat ratkaistavaksi varmaan lähitulevaisuudessa, mutta meillä ei kovin massiivisia resursseja ole laittaa tähän kuitenkaan jatkossakaan. Haluaisin painottaa vaikuttavuutta, mitä sitten ikinä tehdäänkään. Tärkeää, hyvää työtähan Suomi tekee tällä rintamalla.

Edustaja Essayah, tämä turvallisuuskorttelihanke etenee. Siinä merkittävin asia on itse asiassa supon kortteli, ja muistini mukaan se on valmistumassa vuoden 2023 lopussa, mutta se vanha rakennus on vielä paikallaan — niin että pitää varmaan aloittaa siitä, että siinä katepillari käy ensin. Mutta hanke kyllä etenee, se on Kaartinkaupungissa Helsingissä.

Edustaja Kiljunen, siinä kilpailutuksessahan on tietyt kriteerit, joita täällä on asianomaisissa valiokunnissa käyty läpi — täytyy läpäistä tietyt huoltovarmuuskriteerit, teollinen yhteistyö, käyttökustannukset. Mutta on juuri näin, että suorituskyky on se, mitä painotetaan tässä näin. Sitten tämä turvallisuuspoliittinen arvio: kaikki nämä toimittajamaat ovat meidän keskeisiä yhteistyökumppaneitamme, ja tietynlainen valinta tehtiin jo siinä vaiheessa, kun valittiin nämä neljä maata ja viisi toimittajaa tähän kilpailuun mukaan, mutta valtioneuvosto voi tietysti tätä vielä halutessaan arvioida. Mutta suorituskyky edellä tätä asiaa valmistellaan puolustushallinnossa.

Edustaja Talvitie, paljon on peruskorjauksia jo tehty kasarmeihin, 19 kasarmiin tulee lähivuosina vielä peruskorjaus. Ei nyt tiedossani ole, että varsinaisissa homekasarmeissa kehtää tällä hetkellä koulutettaisiin, mutta joka tapauksessa niihin viesteihin, mitä tulee, pitää aina suhtautua vakavasti ja ongelmat ratkaista.

Ylipäättään siitä, miten varusmiehiä koulutetaan: meillä on edustaja Kanervan johtama parlamentaarinen komitea pohtimassa tällä hetkellä näitä kehittämiskysymyksiä. Siihen liittyy myös se, kuinka saadaan mahdollisimman iso osa ikäluokasta koulutettua. Mutta tämän tuloksia kuullaan ensi vuoden puolella.

Teknologiseen kyvykkyyteen Puolustusvoimat panostaa kyllä monin tavoin, Maavoimilla on hankintoja myöskin päällä.

Budjetin alikohta PTK 167/2020 vp

Edustaja Ronkainen, hyvä näkökulma teillä. Ohjuspuolustuksella ei voida korvata HX:ää, tarvitaan sekä HX että ilmatorjunta.

Edustaja Koskiselle sanoisin, että kyllä nämä HX-toimittajat pyrkivät ensisijaisesti vastaamaan niihin kriteereihin, mitä kilpailutuksessa on asetettu kilpailun kriteereiksi. Aina-kin tähän mennessä mielestäni tämä kilpailu on ollut varsin siistiä, ja toivottavasti se on sitä loppuun saakka.

Edustaja Heinonen, kysyitte kv-harjoittelusta, siitä, että ensi vuodelle on vähemmän. Siihen on muutama syy, ennen muuta se, että Puolustusvoimat [Puhemies koputtaa] tietää nyt entistä paremmin, mihin meidän kannattaa osallistua ja mihin ehkä ei.

Ja viimeisenä vastaan vielä — jos puhemies sallii — edustaja Kaunistolle. Kysyitte tästä lasten ja nuorten heikosta kunnosta. No, se ei ole vain puolustuksen ongelma, vaan se on koko yhteiskunnan ongelma itse asiassa, ja siihen pitäisi pyrkiä hakemaan parannusta jo sieltä lapsuudesta alkaen. Mutta ilman muuta olisi parempi, että lasten ja nuorten yleiskunto olisi nykyistä parempi — ja varmaan tämä koskee kyllä varttuneempaakin väestöä, eipä siinä mitään. Voin kyllä viedä tätä viestiä eteenpäin, vaikka en ehkä itse siinä ihan paras mannekiini olekaan.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Jatketaan vielä hetken debattia.

18.33 Ilkka Kanerva kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin sanon tähän äskeiseen vain sen verran, että jokainen viidestä vaihtoehdosta aiheuttaa oman riippuvuutensa. Ei se ole vain yksi maa tai yksi toimittaja, joka aiheuttaa riippuvuutta, kaikilla on sama vaikutus tietysti.

Arvoisa ministeri, minä haluan hiukan laventaa keskustelua. Vaikka tässä olisi hyvä buffettipöytä puhua melkein kaikista täällä esiin nousseista kysymyksistä, niin yksi sellainen asia, joka on minulle henkilökohtaisesti noussut viime aikoina — ei itsestäni mutta lähipiiristäni — esille, on se, kuinka kauan olet reservissä. Nykyään se on kai niin, että kun kuusikymppiä tulee täyteen, niin se on sillä sitten sileä. On tietysti tavattoman paljon halukkuutta, pyrkimystä, osaamista, kokemusta, joka lopetetaan silloin. Onko mitään mahdollisuuksia ajatella, että reservin yläikä nostettaisiin vaikkapa nyt 65 vuoteen, mikä mahdollistaisi paljon laveamman asian arvioinnin ja sen hyödyntämisen, [Puhemies koputtaa] mikä meillä Suomessa on käytössä?

18.34 Eeva Kalli kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Maailma muuttuu, se on klisee mutta samalla tosiasia, joka vaikuttaa kaikkeen, myös puolustuspolitiikkaan ja Puolustusvoimien tarpeisiin, ja siihen on kyettävä vastaamaan. Voisikin ajatella, että Puolustusvoimilta edellytetään tänä päivänä perinteisten puolustushaarojen suorituskkykyjen ylläpidon ja kehittämisen lisäksi myös kybervuimien kehittämistä. Tarvitaan ymmärrystä ja osaamista siitä, mitä on hybrdivaikuttaminen, mitä on informaatiovaikuttaminen, ja tarvitaan toki teknologisia järjestelmiä, mutta tarvitaan ennen kaikkea osaamista, osaajia ja ammattilaisia. Kysyn ministeriltä: miten Puolustusvoimat varmistaa, että myös näihin osaamisiin löytyy osaajia ja ammattilaisia?

18.35 Inka Hopsu vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomen sotilaallisen maanpuolustuksen edellytysten turvaaminen on tärkeää ja tässäkin ajassa edelleen välttämätöntä. Puolustuskvyn kannalta on tärkeää, että taito, tahto ja välineet ovat kunnossa.

Budjetin alikohta PTK 167/2020 vp

Tahdon suhteen maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan tuore katsaus toi huolenaihetta. Toki maanpuolustustahto on edelleen korkea, mutta siinä ja nykyisen kaltaisen asevelvollisuusjärjestelmän kannatuksessa näkyy laskua, erityisesti nuorissa ja naisissa. Miten ministeri näkee, että tähän voitaisiin reagoida?

18.36 Johannes Yrttiaho vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kiitos edustaja Karille tukipuheenvuorosta, mutta haluan sanoa, että tämä ei sinänsä ole mikään vakaumusky symys vaan hyvinkin pragmaattinen kysymys, miksi esitämme HX-hankkeen lykkäämistä ja uudelleenarviointia. Tässä on taustalla huoli siitä, että kun tänä kymmenen vuoden hankinta-aikana menee tämä 10 miljardia, sehän tarkoittaa, että kymmenen vuoden aikana siis on joka vuosi miljardi vähemmän hyvinvointiin, koulutukseen ja, edustaja Essayah, niihin tienpätkiin ja jopa ratahankkeisiin — miljardin verran vähemmän joka vuosi tämän hankkeen käynnistyttyä.

Sitten tässä on taustalla myös huoli puolustuskyvystä kokonaisuutena. Tämähän nielee Puolustusvoimien budjetista, niin kuin voidaan noista papereista lukea, valtavan osuuden, joka on pois sitten muista siellä sisällä hyvin tärkeistä käyttökohteista, joita edustajat ovat tässä tuoneet esille. Eli meidän tavoitteenamme on kokonaisvaltaisempi arviointi, sen käynnistäminen.

Suomelle hyvin järkevä ratkaisu voisi olla se, että on vähemmän hävittäjiä, tehokkaampi ilmatorjunta ja puolustushaarojen [Puhemies koputtaa] tasapainoista kehittämistä eikä tällaista yhteen kohteeseen hirveän rahamäärän laittamista.

18.37 Mika Kari sd (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Edustaja Hopsu nosti esiin tärkeän asian eli meidän asevelvollisuuden, ja kun täällä ovat paikalla parlamentaarisen komitean puheenjohtaja, edustaja Kanerva, ja puolustusministeri, niin oikeastaan haluaisin teiltä — miten voin sanoa — uskonvahvistuksen sille, että nämä MTS:n tutkimukset pitävät sisällään myös tällaisen kausaalisuuden, jonka pohjalta ei kannata tehdä liian draamattisia johtopäätöksiä yhden vuoden arvioinnin osalta. Suomalainen asevelvollisuusjärjestelmä nauttii kansalaisilta sellaista luottamusta, jota voisi kutsua maailmanennätykseksi. Kyllä saa etsiä demokratiaa — korostan vielä: demokratiaa — jossa luottamus omaan puolustusvoimaan ja -kykyyn ja haluun puolustaa omaa maata on niin suuri kuin se on Suomessa, ja hyvä niin.

Arvoisa ministeri, vaikka komiteatyö on vielä kesken ja valmistumassa varmaankin keväätistuntokauden aikana, tai ensi vuoden aikana nyt ainakin, [Ilkka Kanerva: Lokakuu!] niin tulisiko pyrkiä etsimään — edustaja Kanerva nosti tämän esiin — vaikkapa siellä reservin yläikärajalla ja vähän nuoremmassa joukossa uusia välineitä?

18.38 Mikko Kinnunen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Suomen puolustusta vahvistaa se, että jokainen suomalainen kantaa omalta osaltaan vastuuta maamme turvallisuudesta ja kokee isänmaan puolustamisen arvokkaaksi. Yhteiskunnallisesti eheä Suomi haluaa turvata ja puolustaa kaikkea sitä, mikä meille on arvokasta: toisiamme, kotiamme, kotiseutuamme, isänmaatamme, juuriamme, kulttuuriamme ja yhteistä historiaamme.

Korona on koetellut suomalaisten henkistä kestävyyttä. Edustaja Kanerva nosti esille resilienssin, kestäkyvyn, ja kysyn ministeriltä: miten henkistä kestävyyttä harjoitellaan ja

Budjetin alikohta PTK 167/2020 vp

vahvistetaan varusmiespalveluksessa, kertausharjoituksissa ja kantahenkilöstön jatkuvassa oppimisessa?

18.39 Ville Kaunisto kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Koronakriisi on todellakin osoittanut kriisinhallinnan tärkeyden, ja näen kriisinhallinnan hyödyt monella eri tavalla. Toisaalta näin luodaan kriisien keskellä asuvien ihmisten mahdollisuutta turvalliseen elämään omalla kotiseudullaan ja siten torjutaan hallitsematonta pakolaisvirtaa jo lähtöpisteessä. Toisaalta se myös parantaa Suomen omaa puolustuskykyä ja edistää Suomen kansainvälistä profiilia.

Arvoisa puolustusministeri, kuten te sanoitte, Suomi ei voi kriisinhallinnassa nojata niinkään määrään vaan laatuun ja vaikuttavuuteen. Siksi suomalaisten saaminen johtotehtäviin on mielestäni ratkaisevaa. Miten te näette, että puolustusministeriö voi tätä edistää?

18.40 Kimmo Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Ronkainen kysyi, mitä Hornetien suorituskyvyn täysimääräinen korvaus tarkoittaa, ja viittasi siten keskusteluun ilmapuolustuksesta, ohjustorjunnasta. Te vastasitte, ministeri, että ilmatorjunnalla ei voida korvata HX:ää, ja aivan varmasti näin onkin, mitä esimerkiksi ilmapuolustukseen liittyy. Mutta se HX:n esiselvityshän toi esille selkeästi sen, että vuodesta 1970 tähän päivään käydyissä sodissa 0–3 prosenttia pudotustappioista on tullut hävittäjillä. Kaikki muu on tullut ohjuksilla, ilmatorjunnalla. Siinä mielessä maanpuolustuksen kannalta tämä ilmatorjunta saattaisi olla tehokkaampi väline kuin hävittäjät konsanaan. Se ei ole nyt auki oleva kysymys, me emme keskustele nyt siitä.

Haluaisin kysyä edelleenkin Hornetien täysimääräisestä korvaavuudesta. Meillä oli Horneteja 64 kappaletta, ja jotkut ovat viittaneet siihen samaan lukuun 64, kun viitataan Hornetien täysimääräisen suorituskyvyn korvaamiseen. Onko tämä luku joku fiksattu luku, vai onko meillä suhteellista arviota siitä, koska hävittäjien suorituskyky on tänään toinen kuin aikoinaan Horneteilla?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Otetaan vielä edustaja Ovaska ja sen jälkeen puolustusministeri Kaikkonen, ja sitten mennään puhujalistaan.

18.41 Jouni Ovaska kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Erittäin hienoa, että tuolla Kaunistokin tukee tätä ajatusta kriisinhallinnasta. Olen sitä mieltä, että kyllä meidän pitää pystyä myöskin pohtimaan sitä, että resursseja siellä lisättäisiin ja että me pystyisimme jatkossa myös hakemaan roolia entistä vahvemmin sekä sotilaallisen että siviilikriisinhallinnan puolella. Ja erityisesti myöskin naisten asemaa me olemme korostaneet voimakkaasti ja onnistuneet siinä, mutta sitten nämä rakkaat EU-kumppanit eivät ole kyenneet siihen samassa suhteessa ja ovat oikeastaan aika noloon suuntaan siinä kulkeneet.

Mutta haluan vielä, arvoisa ministeri, nostaa tuon meidän länsinaapurimme. Edustaja Heinonen viittasi täällä tähän eiliseen linjaukseen turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta, joka siellä tehtiin. Nythän Ruotsi tulee kasvattamaan voimakkaasti puolustusmäärärahojaan, avaamaan uusia varuskuntia, ja myöskin Nato-optio nyt kirjattiin sinne linjaukseen. Oppositio päätti siitä. Hallitus vastusti, ja opposition kirjauksilla se sinne laitettiin. Mitä nämä Ruotsin linjaukset tulevat tarkoittamaan Suomen kannalta? Tokihan siellä on hyvää nyt se, että Suomen kanssa halutaan yhteistyötä ainakin lisätä.

Budjetin alikohta PTK 167/2020 vp

18.43 Puolustusministeri Antti Kaikkonen: Arvoisa puhemies! Hyvät kansanedustajat! Edustaja Kanerva ja edustaja Karikin viittasivat tähän reservin yläikäkysymykseen. Tottaahan se on, että tämän päivän 65-vuotias on keskimäärin paremmassa kunnossa kuin joskus aikaisemmin. Oikeastaan heittäisin pallon teille takaisin. Johdatte tuota komiteaa, mikä pohtii asevelvollisuuden kehittämistä, ja aivan hyvin tätäkin asiaa voisi siellä pohtia. Se on varmasti aivan relevantti kysymys.

Edustaja Kalli kysyi tästä kybervaikuttamisesta ja tästä tematiikasta. Kilpailu osallistujista on kova tällä saralla, ja tämä kysymys oli aiheellinen. Mutta kyllä Puolustusvoimat on ainakin toistaiseksi ollut ihan houkutteleva työnantaja, ja väkeä on saatu virkoihin. On palkattu jo. Ja kun tälle vaalikaudelle, tälle hallituskaudelle tulee noin sata virkaa lisää, niin osa niistä tulee tälle sektorille.

Edustaja Hopsu kysyi tästä MTS-kyselystä. Muutama huomio — oikeastaan siitä, mihin edustaja Karikin viittasi: Oleellista on katsoa trendejä, ei vain yksittäistä vuotta. Jos useamman vuoden sarja näyttää jotakin, niin se on syytä tarkemmin noteerata, varsinkin, kun tämä vuosi on ollut erittäin poikkeuksellinen tämän koronaviruksen takia, joka on vaikuttanut varmaan vähän kaikkien ajatteluun, ja ehkä tämmöinen perinteinen maanpuolustus ei ole ollut yhtä lailla vahvasti mielessä kuin vaikkapa joitakin vuosia sitten. Mutta seurataan ilman muuta. [Ilkka Kanerva: Pandemia on huolenaihe tällä hetkellä!] — Niin, se pitää paikkansa, että pandemia on ihmisten huolenaihe numero yksi tällä hetkellä.

Mutta voin kuitenkin sen todeta, että edelleen yleisellä asevelvollisuudella on kansalaisten vahva tuki ja edelleen meidän maanpuolustustahtomme on erittäin korkealla tasolla, jos kansainvälisesti vertailee. Me voimme olla tästä todella tyytyväisiä. Suomalaiset haluavat puolustaa omaa maataan, ja sekin on hyvä kaikkien tiedostaa. Mutta myös tämä asia kuuluu Kanervan komiteaan, se, miten ylläpidetään sitä hyvää maanpuolustustahtoa. Ja kaikilla porukoilla täällä on edustus tuossa komiteassa. Tähän päästään palaamaan ensi vuoden puolella.

Edustaja Yrttiaholle huomautan siitä tai totean sen, että tällä mallilla, jolla Merivoimien ja Ilmavoimien investoinnit saavat lisärahoitusta, varmistetaan myös se, että Maavoimienkin voidaan samaan aikaan kehittää. Se ei ole Maavoimilta pois. Ja esimerkiksi ilmatorjuntaan, joka on tärkeä aselaji, voidaan panostaa ja panostetaankin. Eli kokonaisuudesta pidetään huolta.

Edustaja Kinnuselle toteaisin yleisesti vain sen, että asevelvollisuus jo itsessään ja armeijan käyminen ja kertaukset jo itsessään lisäävät resilienssiä. Niillä on jo lähtökohtaisesti sekin luonne.

Edustaja Kaunisto, nämä johtotehtävät kv-krihaan liittyen. Joitakin meillä on ollut, ja totta kai aina katsotaan, olisiko meillä mahdollisuuksia omia miehiä tai naisia johtotehtäviin laittaa ainakin sopivin väliajoin. Meillä on hyvä osaaminen ja hyvä luotto tuolla muitten maitten keskuudessa.

Edustaja Kiljuselle totean, että lisään siihen sen, että hävittäjillä on toki monia muitakin tehtäviä. Ilmavalvontatehtäviä on hyvinkin usein, tai varsin usein, voi sanoa näin. Ja tämä meidän puolustusjärjestelmämme pitää nähdä kokonaisuutena. 64 ei ole kiveen hakattu määrä, kun puhutaan täysimääräisestä korvaamisesta. Mutta sanoisin, että kyllä se suuruusluokka niille haminoille kuitenkin menee. Mutta tässä tarjouskilpailussahan verrataan kokonaisuutta. Elikkä näiden viiden toimittajan pitää tähän 10 miljardin hintakattoon rakentaa mahdollisimman hyvä kokonaisuus, jossa on itse koneet mutta on myös aseistus, sensorit, koulutus, koko paketti, ja näitä vertaillaan. Tehtäviä ovat ilmoitse tulevan uhkan

Budjetin alikohta PTK 167/2020 vp

torjunta, Maa- ja Merivoimien taistelujen tukeminen, vaikuttaminen kaukana oleviin kohteisiin, ja vielä lisäksi tarvitaan ylläpito- ja koulutusjärjestelmä, joka mahdollistaa operoinnin kaikissa tilanteissa. Tästä se kokonaisuus syntyy.

Edustaja Ovaska kysyi näistä Ruotsin tuoreista linjauksista. Ruotsissa valtiopäivillä kirjattiin Natosta samansuuntainen linjaus, mikä meillä on ollut selonteossa jo pidemmän aikaa. Oman järkeni mukaan Ruotsilla on kyllä aiemminkin ollut mahdollisuus halutessaan hakea Nato-jäsenyyttä, mutta nyt se on sitten paperiinkin siellä kirjattu. En itse näe tätä ihan niin dramaattisena muutoksena, mutta totta on, että Ruotsissa on ollut jonkin verran keskustelua tästä linjauksesta. Mutta se ei sinänsä ole osa Suomen ja Ruotsin puolustusyhteistyötä, mitä kumpikin Natosta kirjaa. Se on molempien maitten oma asia. Sitä, että Ruotsi panostaa omaan puolustukseensa, pitäisin Suomen kannalta aivan myönteisenä asiana, sitä, että meidän keskeinen läheinen kumppani vahvistaa omaa puolustustaan. Se on mielestäni aivan hyvä asia. — Tässä, puhemies.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitokset. Ja nyt siirrytään puhujalistaan.

18.48 Johannes Yrttiaho vas: Arvoisa puhemies! Hallitusohjelmassa uusien monitoimihävittäjien hankinnan hinnaksi määriteltiin 7—10 miljardia euroa. Valtioneuvosto on nostanut 1. lokakuuta 2019 hinnan 10 miljardiin euroon. Nyt käsillä olevassa talousarvioesityksessä hankinnan lopullinen hinta jätetään määrittelemättä. Näyttää siltä, että 10 miljardia ylittyy.

Tilausvaltuuteen kirjattu enimmäissumma voidaan budjettikirjauksen mukaan ylittää valuutta- ja kustannustason muutoksilla, joihin sisältyvät muun muassa indeksien noususta aiheutuvat lisätarpeet ja hankintasopimuksen jälkeen tehtävistä muista sopimuksista aiheutuvat kustannukset, muun muassa ase- ja varaosahankinnat. Kokonaisuutena on täysin epäselvää, mihin kustannuksiin eduskunta talousarvion hyväksyessään sitoutuu.

Hävittäjien tilausvaltuutta ei ole nähdäkseni perustuslain 85 §:n edellyttämällä tavalla määrältään ja käyttötarkoitukseltaan rajattu. On epäselvää, mitä valtuuteen sisältyy ja mitä ei. Elinkaarikuluja, jotka ovat hankintaan nähden moninkertaiset, ei ole ilmoitettu tai arvioitu, eikä niihin ole edes viitattu tässä budjetissa. Valtiosääntöoppineiden mukaan euromääräinen yläraja on talousarviossa kuitenkin oltava.

Valtiontalouden tarkastusvirasto on tehnyt Puolustusvoimien suorituskykyhankkeista tuloksellisuustarkastuskertomuksen 8/2020. Myös eduskunnan talousvaliokunnalle antamassaan budjettilausunnossa VTV moittii hävittäjähankkeen kustannusten epävarmuutta ja avoimuuden puutetta. Valtiovarainvaliokunta sivuuttaa tässä mietinnössään VTV:n kriittiset huomiot. Valiokunnan olisi ilman muuta tullut pyytää arvio tilausvaltuuden perustuslainmukaisuudesta. Kysymys on käytännössä eduskunnan budjettivallan horjumisesta.

Arvoisa puhemies! Kysyin ministeri Vanhaselta eilen istunnossa, miten hän arvioi eduskunnan budjettivallan toteutuvan tässä hankinnassa. Vanhanen totesi — eduskunnan pöytäkirjasta: ”Kun lopullista päätöstä tehdään, luonnollisesti hävittäjien kohdalla sekä hankintahinnan että elinkaarikustannusten pitää olla selvillä.” Huomauttaisin tähän, että tilausvaltuudesta päätetään eduskunnassa nyt ja siinä annetaan lupa kustannusylityksille. Kustannukset eivät ole selvillä, eikä tilausvaltuuden ylitys ole enää jatkossa eduskunnan kontrollissa. Toimivalta siirtyy tämän jälkeen valtioneuvostolle, jossa päätöksenteko ei ole edes julkista. Eduskunnan tehtäväksi jää laskujen kuittaminen.

Budjetin alikohta PTK 167/2020 vp

Puhemies! Kysyn vielä puolustusministeri Kaikkoselta: myönnätkö, että valtioneuvoston 1.10.2019 hallitusohjelmaa muuttaen päättämä 10 miljardia, jota nyt tässä budjet-tiehdotuksessa eduskunnalle esitetään, tullaan hankintakustannusten osalta ylittämään? Vaikuttaa siltä, että hallitusohjelma ei tämän kohdan osalta olisi enää pätevä.

Olen tehnyt hävittäjähankintaa koskevan talousarvion muutosehdotuksen. Esitän, että eduskunta poistaa ensi vuoden talousarviosta siihen esitetyn hävittäjien tilausvaltuuden, hankintaa siirretään ja arvioidaan Hornetien suorituskyvyn korvaamisen aikataulu ja laa-juus uudelleen puolustuskyvyn kehittämisen kokonaistarpeet ja valtiontalouden tilanne huomioiden. Todettakoon, että vasemmistoliiton puoluehallitus on linjannut näin syys-kuun kokouksessaan.

Suomelle järkevä ratkaisu voisi olla vähemmän hävittäjiä, tehokkaampi ilmatorjunta ja puolustushaarojen tasapainoinen kehittäminen. — Kiitoksia, puhemies.

18.53 **Sari Essayah kd:** Arvoisa puhemies! Tuossa debattiosuudessa tulikin oikeastaan erityisesti näihin kiinteistöasioihin kiinnitettyä paljon huomiota. Tietysti noin yleisesti voi-si todeta, myöskin tuohon edelliseen puheenvuoroon viitaten, että kyllähän valiokunta on kiinnittänyt huomiota tähän puolustusministeriön hallinnonalan talousarvioesitykseen, sen yleispiirteisyyteen, mutta todennut kuitenkin myös sen, että tässä on kysymys tarjouskil-pailutilanteesta, jolloinka kovin tarkkojen ja yksityiskohtaisten tietojen levittäminen tässä vaiheessa ei ole kyllä kokonaistaloudellisesti järkevää. Meidän pitää kuitenkin pystyä sit-ten pitämään se kilpailuasetelma niin sanotulla level playing fieldillä, että kaikilla on mah-dollisuus ikään kuin samojen taustatietojen pohjalta toimia. Siinä mielessä ajattelen, että tämä on viisautta tässä tilanteessa.

Mutta täytyy edelleenkin ihmetellä: Mietinkin tuossa, kun edustaja Yrttiaho täällä usean kerran puhui muodossa ”me”, että keneen hän mahtaa viitata tässä, ja nyt hän sitten sanoi, että puoluevaltuuston päätös on olemassa tästä, elikkä tämä on siis vasemmistoliiton kanta tähän asiaan. [Johannes Yrttiaho: Puoluehallituksen!] — Puoluehallituksen. — Siinä mie-lessä ajattelen, että tämä on kyllä hyvin erikoinen tilanne. [Ilkka Kanerva: On!] Täällä kui-tenkin käydään momenttikohtaisia äänestyksiä, ja vaikka meillä olisi kuinka hyviä erilai-sia tiehankkeita ja ratahankkeita omissa maakunnissamme, niin se on ihan selvää, että hal-lituspuolueen kansanedustajat eivät ole voineet lähteä niitä tukemaan äänestämällä niitten puolesta. Nyt sitten asia tuodaan ihan äänestykseen saakka, ja tämä on sitten vasemmisto-liiton kanta. Mielenkiinnolla odotankin, kuka vasemmistoliiton edustaja huomenna tätä esittää ja kuka kannattaa ja miten suuri joukko sitten tämän puolesta äänestää. Kyllähän tämä on aika erikoinen tilanne, erityisesti kun koko tämän HX-hankkeen ympärillä on kui-tenkin ollut tämä tämmöinen kansallinen yksituumaisuus, jota on haluttu myös tässä hank-keessa pitää yllä ja viedä eteenpäin ja myöskin on ollut mahdollisuus puolueilla ja ryhmillä saada tietoa senkin lisäksi, mitä julkisuuteen on tuotu, jotta varmastikin kaikilla on tarkem-paakin tietoa tämän hankkeen etenemisestä ja myöskin erilaisista kustannus- ynnä muista asioista.

Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti vain ylipäättänsä totean, että tämä korona-aika on ollut varmasti Puolustusvoimille omalla tavalla haasteellinen, mutta jos ajatellaan, että jos ei Puolustusvoimat selviä kriisiajan organisaationa tästä tilanteesta, niin mikä organisaatio sitten meillä oikeastaan selviää? Siinä mielessä toisaalta voisi sanoa, että näitä erilaisia kriisitilanteita vartenhan meillä Puolustusvoimat on, ja vaikka emme ehkä osanneet arvel-la, että tämän tyyppisen haasteen kautta joudumme tätä asiaa myöskin puolustushallinnos-

Budjetin alikohta PTK 167/2020 vp

sa kohtaamaan, niin siitä täytyy nostaa hattua, [Puhemies koputtaa] että olisi voinut kuvitella, että nimenomaan armeija, jos mikä, olisi ollut varsinainen koronalinko, mutta näin ei ole tapahtunut.

18.57 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Suomen puolustuksen edellytysten turvaaminen on tärkeää. Uskottava puolustus tuo myös selkänojaa ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Jaan puheen kolmeen osaan: puolustuskyvyn kannalta on tärkeää, että tahto, taito ja välineet ovat kunnossa.

Välineiden osalta ensi vuoden talousarviossa korostuu HX-hanke, joka paisuttaa lähi-vuosien puolustusmenoja. Puolustuskyvyn kannalta olennaisen hankkeen hinta pitää kuitenkin luonnollisesti hahmottaa suhteessa uusien monitoimihävittäjien arvioituun elinkaareen. On myös tärkeää, että kaikkien puolustushaarojen kalusto on ajantasaista ja toimivaa. Siksi tulevan monitoimihävittäjän käytön ja ylläpidon kustannuksien on syytä pysyä linjatussa mitassa.

Taidon osalta ratkaisevaa on harjoittelu. Hallitusohjelmassa linjatut lisäykset henkilöstöön ja kertausharjoituksiin etenevät, ja hyvä niin. Puolustuksemme nojaa lopulta reserviläisiin, joiden osaamisesta on pidettävä kiinni. Kertausharjoitusten ohessa vapaaehtoisen maanpuolustuksen puitteiden ja käytäntöjen on oltava kunnossa. Puolustusvoimien käyttöliittymää tai rajapintaa reserviläisten suuntaan on edelleen tarpeen kehittää, jotta reservin into ja osaaminen saadaan täysmittaisesti maanpuolustusta tukemaan. Myös kantahenkilökunnan riittävyyteen ja jaksamiseen on edelleen toki syytä kiinnittää huomiota, kuten valtiokuntakin toteaa.

Tahdon suhteen maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan tuore katsaus tosiaan nosti huolenaiheita, jotka mainitsin debatisssa. Toki maanpuolustustahto on edelleen poikkeuksellisen korkea, kuten edustaja Kari totesi, mutta siinä nykyisen kaltaisen asevelvollisuusjärjestelmän kannatuksessa näkyy laskua, erityisesti nuorissa ja naisissa. Parlamentaarisen asevelvollisuuden kehittämiskomitean työ tulee todella tarpeeseen, sillä näen, kuten edustaja Kalli sanoi, että kehittyä pitää muuttuvan maailman mukana, muun muassa kyberuhkien, miksei pandemian tyyppisten uhkien ja muiden uusien taitojen ja kykyjen vaatien sisältöjen suhteen. Yhtä lailla kehityksessä pitää huomioida kansalaisten laajan mielipiteen ja luottamuksen kehitys, jotta nuorten tahto ja luottamus olisi yhtä vahvaa kuin vanhemmissa polvissa.

Asevelvollisuusjärjestelmää ei voi muuttaa hetkessä, joten haasteet on tunnistettava ja niihin on tartuttava ajoissa. Komitean työ on vielä kesken, mutta voisin kuvitella, että sieltä tulee ulos sekä melko nopeasti toteuttamiskelpoisia kehittämisideoita että pureskeltavaa koko järjestelmän kehittämiseen puolustuskyvystä tinkimättä.

19.00 Puolustusministeri Antti Kaikkonen: Herra puhemies! Ehkä vielä muutama sana tähän loppuun.

Edustaja Yrttiaho nosti nämä Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuksen suositukset, ja niistä muutama sana.

VTV teki ensimmäisen tarkastuksen HX-hankkeeseen poikkeuksellisen aikaisessa vaiheessa. Tämä on tukenut hyvin HX-hankkeen laadukasta läpivientiä. Tässä tarkastuskertomuksessa VTV toteaa, että HX-hanketta on viety ammattimaisesti eteenpäin. VTV antoi tarkastuksessa kolme suositusta, jotka tulee huomioida hankkeen jatkovalmistelussa.

Budjetin alikohta PTK 167/2020 vp

Yksi suositus on edustaja Yrttiahon mainitsema suositus, että puolustusministeriö varmistaa, että eduskunnalla on ajantasainen ja riittävä tieto HX-hankkeen elinkaarikustannuksista, kun rahoituksesta päätetään vuoden 21 talousarvion käsittelyn yhteydessä.

VTV teki HX-hankkeeseen 10.12. seurantatarkastuksen, jossa esiteltiin, miten annetut kolme suositusta on huomioitu HX-hankkeen toimeenpanossa. VTV oli saamani tiedon mukaan tyytyväinen suositusten toimeenpanoon.

VTV:n suosituksen mukaisesti HX-järjestelmän elinkaarikustannuksia on esitelty sekä puolustusvaliokunnalle että hallinto- ja turvallisuusjaostolle useampaankin kertaan. Sen lisäksi vuoden 21 talousarvioesityksen esittelyjen yhteydessä sekä puolustusvaliokunnalle että hallinto- ja turvallisuusjaostolle on annettu yksityiskohtainen muistio HX-hankkeen rahoituksesta. Näkemykseni mukaan HX-hanke on siis täyttänyt VTV:n suosituksen ja eduskunnalle on annettu ajantasainen ja riittävä tieto HX-hankkeen elinkaarikustannuksista.

Tähän voi itse kukin meistä suhtautua, miten parhaaksi näkee. Se on kansanedustajien oikeus ja poliittisten ryhmien oikeus, mutta ajattelen itse jotenkin siihen tapaan, että tätä HX:ää on valmisteltu pitkän aikaa, useita vuosia, eikä tätä pitäisi nähdä hallituksen hankkeena saatika keskustan hankkeena vaan koko isänmaan hankkeena.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan myöhemmin tässä täysistunnossa.

Asian käsittely keskeytettiin kello 19.33.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 20.04.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytynyttä yleiskeskustelua pääluokasta 27.

20.05 **Mikko Kinnunen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Suomen puolustuskyky perustuu edelleen yleiseen asevelvollisuuteen, koulutettuun reserviin, osaavaan henkilöstöön, koko maan puolustamiseen ja korkeaan maanpuolustustahtoon. Puolustusvoimissa tehdään vaikuttavaa työtä. Isänmaamme puolustamisesta tulee huolehtia kaikissa olosuhteissa niin maalla, merellä, ilmassa kuin tietoverkoissa — myös taloudellisesti haastavina aikoina.

Iloitsen siitä, että valiokunta lisää maanpuolustusjärjestöjen toimintaan 200 000 euroa lisää rahaa ja nimenomaan Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle vapaaehtoiseen maanpuolustustyöhön ja varautumistoiminnan kuluihin. Sodanajan joukkojen vahvuutta halutaan ylläpitää 280 000:ssa, ja kertausharjoituksissa koulutettujen reserviläisten määrää lisätään 300 hengellä. Kun kehitämme kertausharjoituksia, reserviläisten siviilissä hankittu osaaminen kannattaa hyödyntää entistä enemmän harjoitusten aikana.

Kansamme tarvitsee koronan aikana henkistä kestävyyttä. Se on tärkeä osa kokonaisturvallisuuttamme. Kun olin hiljattain valtakunnallisella maanpuolustuskurssilla, opin siellä, mistä kaikesta henkinen kestävyys koostuu. Jotta olemme maailmanjärjestyksen muutoksessa ja epävarmoina aikoina henkisesti kestäviä, tarvitsemme realistista optimismia: kohtaamme pelon, moraalinen kompassimme toimii, spiritualiteetti on kunnossa, saamme ja

Budjetin alikohta PTK 167/2020 vp

annamme sosiaalista tukea, autamme toisiamme ja otamme apua vastaan, meillä on kestäviä esikuvia, huolehdimme kunnostamme, olemme kognitiivisesti ja emotionaalisesti joustavia ja huumorin- ja tilannetajuisia ja elämällämme ja toiminnallamme on merkitys ja tarkoitus. Maanpuolustustahdon ja henkisen kestäkyvyn vahvistamista tulee olla tärkeänä osana varusmiespalveluksessa ja reservin kertausharjoituksissa.

Iloitsen siitä, että sopimussotilaiden palkkaamiseen esitetään 4,4 miljoonan euron lisäystä. Sopimussotilaiden määrä nousee yli 400 henkilötövuoteen, ja tämä kattaa nykyisen tarpeen. Samalla edistetään nuorten työllistymistä. Työsopimus on usein puoli vuotta, ja se toteutuu varusmiespalveluksen jatkeena. Tämä on hieno kokemus ja oppimisen syventävä polku eteenpäin ja toimii luontevana rekrytointiväylänä erilaisiin tehtäviin Puolustusvoimissa.

Kolmas poikani suorittaa parasta aikaa varusmiespalvelusta. Palveluksen korona-ajan rytmitys toimii hyvin. Jokainen poika on oppinut paljon palveluksen aikana. Esiin on tullut myös aivan uusia vahvuuksia. Kiitos kantahenkilökunnalle vaikuttavasta työstä, palaute varusmiehiltä on tehtyjen kyselyjen mukaan oikein hyvä.

On hienoa, että esimerkiksi Vaasan yliopisto hyväksyy varusmiesten johtamiskoulutuksen suoraan opintoina kaikilla koulutusaloilla. Vaikka yliopistot ovat autonomisia, kannustan Puolustusvoimien, Maanpuolustuskorkeakoulun ja muiden korkeakoulujen yhteistyöhön.

Arvoisa puhemies! Meillä on hieno maa, jota kannattaa puolustaa. Toivotan kaikille rauhaa joulua!

20.10 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Meillä jäi hieman kesken tuo keskustelu tuosta puolustusministeriön pääluokasta, jota täällä tuossa hetkeä aikaisemmin käytiin, ja ainakin edustaja Kanerva jäi tuosta edellisestä keskustelusta tähän saliin seuraamaan myöskin tätä mahdollista jatkokeskustelua.

Minä nostan tässä esille ainoastaan yhden ison asian, ehkä sen kaikkein suurimman, eli tämän HX-hankkeen. Se on, kuten todettiin tuossa aikaisemmassa keskustelussa, Suomen julkisen talouden koko historian suurin yksittäinen investointi, eli mittakaava on valtavan suuri, ja se ansaitsee tietysti myöskin tätä keskustelua ja ehkä joitain kysymyksiä. Tässä on ehkä enemmän kysymyksiä ilmassa kuin selkeitä vastauksia, ainakin minun puheenvurossani.

Tunnistamme sen mittakaavan, kun todella noin 10 miljardin tilausvaltuudet annetaan tässä nyt juuri, mutta me olemme asiantuntijoilta kuulleet sekä puolustusvaliokunnassa että ulkoasiainvaliokunnassa siitä, että näissä hävittäjähankinnoissa yleensä tilaushankintahinta on noin 35 prosenttia kokonaiskustannuksista, eli tämän hankkeen kokonaisuus tulee olemaan jossain 30 miljardissa eurossa. Se tulee nostamaan puolustusmenojen osuuden Suomen bkt:stä noin 1,5 prosentista 2,5 prosenttiin, mikä nostaa Suomen puolustusmenot yhdeksi suurimmaksi koko Euroopassa. Siellä on Ranska ja Iso-Britannia edellä, ja sitten Suomi melkein siinä perässä. Joka tapauksessa, jos tämän Hornet-hankinnan korvaavan HX-hankinnan mittakaava on tuo sama, noin 64 hävittäjää, niin Suomen hävittäjälaivue, siis koko hävittäjälaivasto yhteensä, on Euroopan maista suurin, jos poissuljetaan ne maat, joilla on omia hävittäjiä, ja sitten poissuljetaan Kreikka, jolla on paljon hävittäjiä toiseen Nato-maahan, Turkkiin, nähden. Eli tässä tämä mittakaava näkyy: Suomi siis panostaa voimakkaasti tässä kohdassa puolustukseen, ja nyt myöskin Ilmavoimiin.

Budjetin alikohta PTK 167/2020 vp

Tässä käytiin keskustelua siitä, mihin seikkoihin poliittinen päätöksenteko voi kiinnittää huomiota. Me tunnistamme, että on rajallista, miten eduskunnassa voidaan selkeästi tehdä päätöksiä tässä, kun on päädytty siihen, että hävittäjiä hankitaan.

Me voimme päättää tämän mittakaavan: nyt me olemme sen noin 10 miljardia tässä antamassa. Me voimme päättää tämän aikataulun: nyt juuri tämän budjetin yhteydessä päätetään se, että tämä hankinta käynnistetään tässä vaiheessa ja nämä Hornetit tullaan tässä korvaamaan.

Kolmas päätöksentekoseikka, joka on poliittisella prosessilla edessä, on tietysti se, mistä nuo koneet hankitaan. Meillä on viisi tarjoajaa ja neljä eri maata, jotka ovat näitä hävittäjiä meille tarjoamassa. Suorituskyky ilman muuta joudutaan asettamaan ykköseksi. Kun on puolustustarvikkeesta kyse, niin totta kai niiden suorituskyky on se merkittävä tekijä, mutta näin suuren mittakaavan kysymyksessähän on muitakin tekijöitä, ja, arvoisa puhemies, tietysti yksi iso kysymys, jos me puhumme tosiaan elinkaarikustannuksista siinä 30 miljardin tasolla, on se, mikä tämän teollisen yhteistyön luonne on, ja siihen 30 prosenttia. Nyt ollaan lähdetty liikkeeseen, että se halutaan hoitaa näin, mutta se iso kysymys on, onnistutaanko sitten jatkossa pitämään tiukasti nämä kriteerit siinä, että saataisiin edes kolmasosa tästä kotimaahan, ja siinä varmaan eri hävittäjävalmistajatkin vähän eri tavalla pystyvät sitten indikoimaan, mikä tämä riippuvuus on.

Mutta edustaja Kanerva esitti sen toisen kulman, millainen iso seikka tässä on esillä eli ulko- ja turvallisuuspoliittinen kytkeä. Me tunnistamme automaattisesti, että kun me hankimme näinkin merkittävän osion Suomen puolustusmateriaaleista, eli nyt näistä hävittäjistä, niin tällä on oma strategista riippuvuutta synnyttävä vaikutuksensa. Ja edustaja Kanerva sanoi sitten perään, kun tämä huomio täältä salista tehtiin, että ”kyllä”, että tässä ei ole vain yhtä ilmansuuntaa vaan strateginen riippuvuus tulee kaikista ilmansuunnista, mistä tahansa — kun ulkomailta näitä hankitaan, kun ei niitä kotimaisesti voida kokonaisuudessaan valmistaa, eikä voidakaan valmistaa. Se synnyttää väkisinkin riippuvaisuuksia: sekä huollossa, ylläpidossa, koulutusjärjestelmissä ja niiden käyttöönkin liittyen voimakasta riippuvuutta. Tämä on nyt tärkeä seikka, ja sitä seikkaa tässä ehkä kannattaisi nyt analysoida tarkemmin, mutta, puhemies, minä näen, että aika on kulumassa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Aika kuluu.

Minä haluaisin tähän edustaja Kanervan kysymykseen pikkusen perusteellisemmin vastata. Minä en tee sitä 15 sekunnissa, eli minä keskeytän puheenvuoron ja pyydän uuden puheenvuoron hetken kuluttua.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Selvä. — Edustaja Kanerva, olkaa hyvä. — Tämän puheenvuoron jälkeen voidaan todeta, että jos ei ole erityistä halukkuutta tulla tänne eteen, voi puhua paikaltaan sen 5 minuuttia.

20.15 Ilkka Kanerva kok: Arvoisa puhemies! Ei ole ensimmäinen kerta, kun on tämä määrä väkeä paikan päällä näitä asioita käsittelemässä, mikä ei tietysti ole kunniaksi Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikalle.

Puhemies! Tarkastelen kuitenkin hiukan yleisempää kuvaa, ja tarvittaessa mennään tuohon HX-hankintaan vielä erikseen. Itse näen niin, että strategisesti on tärkeää, että puolustuspolitiikka ja ulkopoliitiikka kulkevat käsi kädessä. Suomen historia tuntee vaihteita, jol-

Budjetin alikohta PTK 167/2020 vp

loin näin ei välttämättä ole ollut, ja tänä päivänä se on kunnossa oleva elementti, mutta se on elementti, jota ei saa päästää ikään kuin karkaamaan omasta katsannosta. On tärkeää pitää kiinni siitä, että ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikka muodostavat kokonaisuuden, jossa eri elementit tukevat toinen toisiaan, ja että se perusanalyysi on sama, joka tällä hetkellä pelkistetyimmillään on ilmaistavissa ehkä niin, että Suomen toimintaympäristö ei ole aivan niin rauhallinen kuin sen pitäisi olla, varsinkin tilanteessa, jossa kansainväliset järjestelmämme, sopimusjärjestelmämme ja instituutiomme, eivät ole niin otollisessa kulmassa kuin mikä olisi pienen kansakunnan, pienen valtion etu.

Me elämme tiettyä epävakautta ja vaikeasti ennakoitavissa olevaa vaihetta turvallisuusympäristössämme, ja voisiko sanoa, että sen keskeinen muutostekijä on aika lailla siinä, että suurvaltanäyttämöllä on tapahtunut tietynlaisia valaistuksen muutoksia. Suurvaltanäyttämö ei ole juuri niin kuin se oli vaikkapa neljä vuotta takaperin, ja se on merkinnyt kiristyvää ilmapiiriä kansainvälisessä politiikassa, mikä ei myöskään ole pienen kansakunnan, pienen valtion etu. Meidän strateginen sijaintimme kartalla on sen kaltainen, että nämä muutokset aika herkästi koskevat myöskin pohjoista Eurooppaa — eivät vain Itämeren aluetta vaan myöskin laajemmin arktista aluetta, High Northia, tai kuinka tuota aluetta nyt sitten kutsuttaisiinkaan. Siellä nämä suurvaltanäyttämön muuttuneet olosuhteet heijastuvat aika selkeällä tavalla.

Olen vahvasti sitä mieltä, että ensimmäisen periaatteen pitää olla se, että Suomi ei koskaan joudu sotaan. Mutta se ei tahdo olla riittävä periaate siltä osin, että jos meidän turvallisuusympäristössämme tapahtuu jotain, niin se ei voi olla koskettamatta meitä ja meidän on kyettävä siihen reagoimaan. Sen vuoksi yksi periaate tässä asiassa ei riitä Suomen itsenäisyyden, valtiollisen koskemattomuutemme turvaamiseksi. Sen vuoksi myöskin tämä puolustuspuolen keskustelu ja sen filosofian rakentaminen on meille aivan keskeistä, varsinkin sen jälkeen, kun Suomesta on tullut Euroopan unionin vaikutusvaltainen, keskeinen toimija ja EU:n omat säädökset koskevat meitä yhtä tasavertaisesti kuin muitakin EU:n jäsenmaita. Me olemme tilanteessa, jossa sotilaallinen voimankäyttö Suomea vastaan ei ole pois suljettavissa oleva vaihtoehto, niin kuin tietysti toivomme ja niin kuin meidän pitää pyrkiä edesauttamaan.

Itse näkisin niin, että jos Euroopan unioni aikoo olla varteenotettava, vakavasti otettava toimija suhteessa muihin globaaleihin keskeisiin toimijoihin, joilla tarkoitan tietysti Yhdysvaltoja, Kiinaa ja Venäjää, niin Euroopan unionin pitäisi tällä hetkellä esimerkiksi kehittää hyvin vahvasti yhteistä kriisinhallintapolitiikkaansa, kun sitä tällä hetkellä EU:n jäsenmaissa tehdään per jäsenmaa -lähtökohtaisesti.

Myöskin huoltovarmuus on yksi asia, josta täällä ei ole tänä päivänä puhuttu laisinkaan. En mene sen sisältöön tämän enempää, mutta puhun eräästä seikasta lyhyesti ajan puitteissa: Se, mikä on se hieman huolestuttava asia tämän pääluokan kohdalla, on kansainvälisten yhteisten harjoitusten määrän väheneminen. Sitä selitetään kyllä rationaalisilla perusteilla, mutta se ei voi olla aiemmin itseään rauhanturvan suurvaltana markkinoineelle maailmalla tavalla edullista. Kansainvälinen puolustusyhteistyö on meille erittäin tärkeä lisäarvo oman kansallisen sotilaallisen suorituskykymme lisäksi, koska ne yhdessä luovat sen pelotteen, sen deterenssin, joka kaikkien maiden kyseessä ollen on hyvin tärkeä, jotta vakaat olosuhteet voitaisiin turvata.

20.21 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Kanerva aloitti sillä, että ulko- ja turvallisuuspolitiikka on kokonaisuus, johon myöskin puolustuspolitiikka kytkeytyy, ja

Budjetin alikohta PTK 167/2020 vp

yksikään näistä raiteista ei voi kulkea toisiaan vastaan, vaan ainoastaan toisiaan tukien. Tämä on tietenkin ydin. Suomen turvallisuuspolitiikan ydin on juuri siinä, miten me varmistamme Suomen turvallisuuden, koskemattomuuden, ja siinä, kuinka huolehtia siitä, että Suomi pysyy sotien ulkopuolella. Se on se lähtökohta, ykköstavoite, ilman muuta.

Historia on kertonut sen, että Suomi ei Suomena ole uhka mihinkään suuntaan. Mutta historia kertoo myöskin sen, että Suomen aluetta on käytetty hyväksi, ja Suomen historian synkimmät luvut — niin kuin presidentti Mauno Koivisto muistelmissaan, Historian tekijät -kirjassaan selkeästi kuvasi — ovat niitä vaiheita, kun muut ovat käyttäneet Suomea hyväksi ja Suomi on vedetty mukaan muiden sotiin. Tämä on tietysti kriittisin piste tässä, ja Suomen hallitusohjelmissa, myöskin tässä nykyisessä hallitusohjelmassa, on hyvin selkeästi kirjattu se, että Suomen aluetta ei voida käyttää ketään vastaan. Tämä on tietenkin lähtökohta kaikelle sille, miten Suomi asemoituu.

Pitkään sotien jälkeen Suomen linjana oli puolueettomuuspolitiikka, jolla nimenomaan haluttiin varmistaa se, että Suomi ei halua osallistua suurvaltakonfliktiin ristiriitatilanteissa eikä edes ottaa kantaa siihen vaan pyrkii välttämään ja väistämään sitä. Puolueettomuuspolitiikka tietenkin muuntui 90-luvun alussa, kun Euroopasta hävisi se kylmän sodan jakolinja, johon haluttiin ottaa etäisyyttä. Toisaalta tajuttiin, että kriisit ja konfliktit ovat muita kuin sotilaallisia, joita ei pidä väistää, vaan pikemminkin pitää pyrkiä avittamaan niissä ongelmatilanteissa, kriisitilanteissa, jotka ovat luonteeltaan sellaisia, jotka ovat muita kuin sotilaallisia — puhutaan sitten vaikka ympäristötuhoista, ympäristöongelmista, hajoavista kriiseistä, pakolaisvirroista ja niin edelleen, monia, monia ongelmia, jotka ovat kriittisiä. Tässä suhteessa puolueettomuuspolitiikalta katosi pohja pois.

Kolmantena ulottuvuutena on tietenkin Euroopan unionin jäsenyys, koska me osallistumme unionissa yhteiseen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan. Nämä poistivat puolueettomuuspolitiikan, mutta ne eivät poistaneet sitä lähestymistapaa, että Suomi ei halua osallistua sotilasliittoihin, koska silloin Suomi ajautuu helposti potentiaalisen konfliktin osapuoleksi, erityisesti jos suurvallat ajautuvat vastakkainasetteluun. Tästä perspektiivistä me joudumme katsomaan myöskin isoja asehankintoja, mukaan lukien tämä HX-hankinta — ja nyt palaamme siihen edustaja Kanervan kysymykseen.

Kaikista ilmansuunnista, jos näitä Horneteja korvaavia hävittäjiä hankitaan, se synnyttää strategista riippuvuutta. Suomen kannalta tämän hankinnan primääri lähtökohta on maanpuolustukselliset tarpeet, ja me arvioimme niitä hävittäjiä Suomen näkövinkkelistä siitä kulmasta, kuinka se parhaiten puolustaa niitä tarpeita, mitä meillä on — tässä tapauksessa suhteessa ilmapuolustukseen, mutta ennen kaikkea kokonaisuutena puolustukseen.

Nyt meidän täytyy katsoa sitä strategista riippuvuutta toisesta kulmasta: ei siitä, miten Suomi sen katsoo, vaan siitä, miten se toinen osapuoli katsoo. Ruotsin suunnalta sitä katsotaan sillä tavalla kuin juuri tullessa puolustusselonteossa. Siellä puolustuspolitiikan päivitys, mikä juuri hyväksyttiin riksdagenissa Ruotsissa, lähti siitä, että jos Suomi hankkii ruotsalaisen hävittäjän, se vahvistaa Suomen ja Ruotsin välistä puolustuksellista yhteistyötä ja myöskin puolustusteollista yhteistyötä. Eurooppalaisesta kulmastahan se tarkoittaa sitä — tänä päivänä puhutaan usein strategisesta eurooppalaisesta autonomiasta — onko Euroopalla omaa kykyä sekä kilpailupoliittisesti että puolustusteollisesti, puolustuksellisesti olla autonominen toimija, ja me tiedämme, että nämä eurooppalaiset hävittäjätarjoajat tuovat sen selkeästi esille. Me tiedämme erityisesti tästä Eurofighterista — jos ottaa yhden hävittäjän tähän nimikkeenä esille, kun se on neljän maan yhteistyöhanke — että se on eurooppalaisen puolustusteollisen yhteistyön kruununjalokivi luonteeltaan. Siitä lähtökoh-

Budjetin alikohta PTK 167/2020 vp

dasta se on se kaikkein pisimmälle viety yhteistyöhanke unionin puitteissa. Jos panostaa tuohon kulmaan, niin eurooppalainen kulma katsoo sitä näin. Tällä vahvistettaisiin sitä eurooppalaista strategista autonomiaa. Tässä suhteessa osa on myöskin unionin rakenteet, jos ranskalaiseen hävittäjään, Rafaleen, päädyttäisiin. Yhdysvallat on tietysti ainoa osapuoli, jossa myöskin tämä neuvotteluprosessi käydään suoraan sotilashallinnon kanssa. Suomi ei neuvottele laitevalmistajan kanssa vaan sotilashallinnon kanssa. Se on amerikkalainen tapa näissä asioissa, ja Amerikassa valikoitui myöskin kongressin päätöksellä huolellisesti se, mihin se sijoitetaan. [Puhemies koputtaa] Ja tässä suhteessa, jos katsoo sen amerikkalaisen näkökulman, miksi he sijoittaisivat omia hävittäjiään Suomeen, lähtökohta amerikkalaisessa perspektiivissä näyttäytyy niin, että se onkin osa pohjoisen Euroopan läntistä pelotetta amerikkalaisesta näkökulmasta. Me joudumme näitä riippuvuuksia arvioimaan näistä kulmista, miten sitä eri puolilta katsotaan, ja tähän on se iso kysymys. Edustaja Kanerva luonnollisesti joutuu analysoimaan suomalaisen turvallisuuspolitiikan perspektiivistä näitä kysymyksiä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Yleiskeskustelu on päättynyt... — Anteeksi, edustaja Kanerva, olkaa hyvä.

20.26 Ilkka Kanerva kok: Arvoisa puhemies! Minä en halua viivyttää tätä keskustelua tässä, mutta totean kyllä, että Suomessa on sentään ainakin pari puoluetta, jotka kantavat näistä perusasioista huolta. Annan suuren hatunnoston sille, miten HX-hankkeeseen on perehdytty ja miten niin edellisen puhemies Rinteen johtaman hallituksen aikana kuin myöskin nykyisen sosiaalidemokraattisjohtoisen hallituksen aikana tähän on paneuduttu syvällisesti, kunnolla, vastuuntuntoisesti ja niin, että se asia myöskin toteutetaan. Se ei ole Suomessa pieni asia, se on valtavan iso asia, ja hatten av sen osalta. Tämän asian turvallisuuspoliittiset puolet ovat sellaisia, joista ehkä ei ole käyty kovin laajaa keskustelua, mutta niin kuin täällä salissa äsken muun muassa edustaja Kiljunen erityisesti kävi läpi hieman näitä vaikutuksia ja heijastuksia, niin oletan, että rauhallinen keskustelu niistä tulee Suomessa myöskin jossakin mitassa käytäväksi, ja sitä asiaa sitten siinä valossa tullaan arvioimaan. Minusta on tärkeää huomata, että ne arviot pitää tehdä hyvin strategisesta vinkkelistä, ne pitää tehdä pitkän kantamoisen näkökulmasta katsottuna ja täysin siitä lähtökohdasta, että kaikki nämä viisi eri toimittajavaihtoehtoa ovat reaalisesti mahdollisia vaihtoehtoja Suomelle lunastettavaksi, sillä tämä alkukarsinta on tehty ymmärtääkseni myöskin varsin perusteellisen harkinnan tuloksena niin, että nämä viisi toimittajaa ovat meille niitä, joihin Suomi voi tarvittaessa tukeutua sitten, kun varsinaiseen hankintavaiheeseen ollaan menossa.

Mutta jos keskustelua voidaan käydä näin asiallisessa ilmapiirissä, mitä tässä nyt on tänään voitu tämän asian ympärillä käydä, niin hyvä, mutta ilmaan jää yksi kysymys, ja se on se, että täällä esitettiin kyllä yhden hallituspuolueen toimesta linjauksia, joita ei parhaimmallaan tahdolla voi ymmärtää kuuluvaksi hallituspuolueen repertuaariin ja siihen arsenaaliin, jolla täällä ehdotuksia tehdään. Jään kummasti ihmettelemään sitä, miten maan hallitus voi pitää kutinsa, miten se voi pitää linjansa, jos yksi merkittävä hallituspuolue täällä taituroi tavalla, jonka filosofia ja konkreettiset esitykset ovat täysin ulkona siitä, mitä hallitus sinänsä tekee ja toteuttaa. Toivoisin, että hallitus omalta osaltaan haluaa luoda uskoa siihen, että hallituksen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittinen linja näin keskeises-

Budjetin alikohta PTK 167/2020 vp

sä turvallisuuspoliittisessa hankinnassa tulee olemaan yksiselitteisen kirkas ja luja ja vahva.

20.29 Kimmo Kiljunen sd: Minäkin haluan kiittää edustaja Kanervaa sekä käyttämästäne puheenvuorosta että siitä asennoitumisesta, mikä teillä on. Olette vetänyt puolustusvaliokuntaa, ja minun täytyy sanoa, että kun seuran valiokunnan sisälläkin käytävää keskustelua, niin te olette kyllä puheenjohtajana onnistunut nostamaan sen keskustelun tasoa. Se tarkoittaa kyllä sitä, että on helppo yhtyä siihen näkemykseen, että yritämme niin sanotusti järkiargumenteilla pohdiskella näitä asioita. Me edustamme eri puolueita täällä, mutta näissä isoissa kysymyksissä me emme edusta eri puolueita, vaan me olemme itse asiassa — nyt käytetään vähän sotilaallista termiä — viime kädessä siinä samassa juoksuhaudassa sitten, jos se hetki tulee. Ja sitä hetkeä ei tietenkään tule, vaan me teemme kaikki voitavamme, että me pystymme yhdessä nämä asiat katsomaan läpi.

On tärkeää, että me tunnistamme tämän HX-hankkeen mittakaavan suuruuden ja sen, että se ansaitsee myöskin kunnollisen keskustelun. Tässä on aikaa vielä sitä keskustelua osittain käydäkin, ja joudutaan pohtimaan näitä vaihtoehtoja. Itse nostin tästä — tai oikeastaan keskustelun kuluessa nostettiin — myöskin tämän omalla tavallaan sensitiivisen kysymyksen, joka ensi vuonna ratkaistaan: sen, että mikä se hävittäjä on.

Puolustusministeri tässä hyvin selkeästi tänään sanoi tästä asiasta, että nämä kaikki neljä maata, jotka tässä on nyt loppusuoralle otettu tähän vakaviksi tarjoajiksi, ovat Suomelle kumppanimaita. Ja se tässä täytyy tietysti tunnistaa silloin, kun me tätä pohdiskelua käymme, että me emme voi tähän vastakkainasettelua rakentaa ollenkaan, vaan meidän täytyy tunnistaa, että olemme kuitenkin tekemisissä sellaisten toimijoiden kanssa, joiden kanssa Suomi on puolustuksellisessa yhteistyössä myöskin sopimusvaraisesti, jolloin tätä täytyy tietysti arvioida tästäkin näkövinkkelistä. Silti on oikeutettua vähän pohtia sitä, mitä se tarkoittaa, kun tämä mittakaava on niin suuri. Tämä on todella suuren luokan mittakaava myöskin sen tarjoajamaan puolelta, ei vain tämän ostajamaan puolelta eli Suomen kannalta, jolloin me joudumme tietysti miettimään sitä, miten se kokonaisstrateginen konsepti tämän ympärille syntyy — sen lisäksi, että me joudumme arvioimaan sitä suorituskykyä, sen lisäksi, että me joudumme arvioimaan sitä, mitkä ne työllisyys- ja taloudelliset vaikutukset Suomelle ovat, koska sekin on suuren, suuren mittaluokan kysymys.

Yleiskeskustelu päättyi.

Pääluokan käsittely keskeytettiin.

Asian käsittely keskeytettiin.